

Nuadh-chànanan Nàiseanta 5

Còd a' chùrsa:	C811 75 C830 75 C831 75 C834 75 C842 75 C845 75 C846 75 C869 75 C870 75	Cantonais Fraingis Gàidhlig (Luchd-ionnsachaidh) Gearmailtis Eadailtis Mandairinis (Sìmplidh) Mandairinis (Traidiseanta) Spàinntis Ùrdu
Còd measaidh a' chùrsa:	X811 75 X830 75 X831 75 X834 75 X842 75 X845 75 X846 75 X869 75 X870 75	Cantonais Fraingis Gàidhlig (Luchd-ionnsachaidh) Gearmailtis Eadailtis Mandairinis (Sìmplidh) Mandairinis (Traidiseanta) Spàinntis Ùrdu
SCQF:	ìre 5 (24 puingean creideis SCQF)	
Dligheach bho:	seisean 2019–20	

Tha an sònrachadh cùrsa a' toirt seachad fiosrachadh mionaideach mun chùrsa agus measadh cùrsa gus dèanamh cinnteach gum bi measadh cunbhalach agus follaiseach bliadhna an dèidh bliadhna. Tha e a' toirt cunntas air structar a' chùrsa agus measadh a' chùrsa a thaobh nan sgilean, an eòlais agus na tuigse a tha air am measadh.

Tha an sgrìobhainn seo airson tidsearan agus òraidichean agus tha a h-uile fiosrachadh riatanach ann a dh'fheumar gus an cùrsa a libhrigeadh.

Clàr-innse

Geàrr-iomradh a' chùrsa	1
Feallsanachd a' chùrsa	2
Adhbhar agus amasan	3
Cò dhà a tha an cùrsa seo?	3
Susbaint a' chùrsa	4
Sgilean, eòlas agus tuigse	4
Sgilean airson ionnsachadh, sgilean airson beatha agus sgilean airson cosnadh	5
Ionnsachadh airson Seasmhachd	5
Measadh a' chùrsa	6
Structar measaidh a' chùrsa: pàipear cheistean	7
Structar measaidh a' chùrsa: obair shònraichte—sgrìobhadh	9
Stiùireadh air comharrachadh airson obair shònraichte—sgrìobhadh	14
Structar measaidh a' chùrsa: còmhraidh	19
Stiùireadh air comharrachadh Còmhraidh	22
Rangachadh	30
Co-ionannachd agus in-ghabhaltas	31
Tuilleadh fiosrachaidh	32
Pàipear-taic 1: notaichean taice a' chùrsa	33
Ro-ràdh	33
A' leasachadh sgilean, eòlas agus tuigse	33
Dòighean-obrach a thaobh ionnsachadh is teagasg	34
Ag ullachadh airson measadh cùrsa	40
Leasachadh sgilean airson ionnsachadh, sgilean airson beatha agus sgilean airson cosnadh	42
Pàipear-taic 2: clàr gràmair	44
Pàipear-taic 3: co-theacsan, cuspairean agus leasachadh chuspairean	47

Geàrr-iomradh a' chùrsa

Tha 24 puingean creideis SCQF sa chùrsa, a tha a' toirt a-steach ùine ullachaidh airson measadh a' chùrsa. Is e 160 uair a thìde an ùine bharalach a bheir tagraiche airson an cùrsa a chrìochnachadh.

Tha còig eileamaidean ann am measadh a' chùrsa.

Co-phàirt	Comharra	Comharra sgèilte	Ùine
Co-phàirt 1: pàipear cheistean 1 Leughadh	30	gun bhuinteanas	1 uair agus 30 mionaid
Co-phàirt 2: pàipear cheistean 1 Sgrìobhadh	20	15	(Na Cànanan Shìneach 2 uair a thìde)
Co-phàirt 3: pàipear cheistean 2 Ìisteachd	20	30	mu 30 mionaidean
Co-phàirt 4: Obair shònraichte-sgrìobhadh	20	15	Faic an earrann 'Measadh a' chùrsa'
Eileamaid 5: Còmhradh	30	gun bhuinteanas	mu 6–8 mionaidean Faic an earrann 'Measadh a' cùrsa'

Inntrigeadh ga mholadh	Adhartas
Tha inntrigeadh don chùrsa seo an urra ris an ionad. Bu chòir do na tagraichean a bhith air a' cheathramh ìre den churraicealam no an cùrsa Nuadh-chànanan Nàiseanta 4 no teisteanasan co-ionann agus/no eòlas fhaighinn mus tòisich iad air a' chùrsa seo.	♦ teisteanasan SQA eile ann an nuadh-chànanan no raointean co-cheangailte ♦ tuilleadh ionnsachaidh, cosnadh no trèanadh

Cùmhnanntan duaise

Tha an ìre a thèid a bhuileachadh stèidhichte air na comharran iomlan a chaidh a choileanadh thar a h-uile pàirt de mheasadh a' chùrsa.

Feallsanachd a' chùrsa

Tha Cùrsaichean Nàiseanta a' nochdadh luachan, adhbharan agus prionnsapalan a' Churraicealaim airson Sàr-mhathais. Bidh iad a' tabhann sùbailteachd, a' toirt barrachd ùine seachad airson ionnsachadh, a' cur barrachd fòcas air sgilean agus a' cur ionnsachadh an gnìomh, agus a' toirt cothrom airson pearsanachadh agus roghainn.

Bidh a h-uile cùrsa a' toirt chothroman do thagraichean farsaingeachd, dùbhlàn agus cleachdadh a leasachadh. Tha fòcas agus cothromachadh a' mheasaidh air an dèanamh freagarrach do gach cuspair.

Bheir cùrsa Nuadh-chànanan Nàiseanta 5 cothroman do thagraichean cumail orra a' togail agus a' leasachadh buadhan agus comasan nan ceithir comasan a bharrachd air sgilean airson ionnsachadh, sgilean airson beatha agus sgilean airson cosnadh.

Tha ionnsachadh cànan ùr a' toirt comas do thagraichean ceanglaichean a dhèanamh ri diofar dhaoine agus an cultaran agus pàirt nas coileanta a ghabhail mar shaoranaich chruinneil. Tha an comas cànan a chleachdadh gu h-èifeachdach aig cridhe smaoineachadh agus ionnsachaidh. Bidh tagraichean a' meòrachadh, a' conaltradh agus a' leasachadh bheachdan tro chànan. Bheir an cùrsa cothrom do thagraichean sgilean a leasachadh ann an leughadh, èisteachd, còmhradh agus sgrìobhadh, a tha riatanach airson ionnsachadh, airson cosnadh agus airson beatha; diofar mheadhanan a chleachdadh gu h-èifeachdach airson ionnsachadh agus conaltradh; gus tuigse fhaighinn air mar a tha cànan ag obair; agus cànan a chleachdadh gus beachdan agus fiosrachadh a chur an cèill.

Tha tabhartas sònraichte aig sgrùdadh nuadh-chànan ri leasachadh mothachadh cultarach, a' toirt chothroman do thagraichean an tuigse agus an tlachd à cultaran eile agus an cultaran fhèin a neartachadh. Bidh iad a' faighinn lèirsinn air dòighean smaoineachaidh eile agus beachdan eile air an t-saoghal, agus mar sin a' faighinn tuigse nas beartiche air saoranachd gnìomhach.

Adhbhar agus amasan

'S e prìomh adhbhar a' chùrsa cothrom a thoirt do thagraichean na sgilean leughaidh, èisteachd, labhairt agus sgrìobhaidh a leasachadh gus aon de na cànanan a leanas a thuigsinn agus a chleachdadh:

- ♦ Cantonais
- ♦ Fraingis
- ♦ Gàidhlig (Luchd-ionnsachaidh)
- ♦ Gearmailtis
- ♦ Eadailtis
- ♦ Mandairinis (Sìmplidh no Traidiseanta)
- ♦ Spàinntis
- ♦ Ùrdu

Bheir an cùrsa cothroman do thagraichean raon farsaing de sgilean a leasachadh agus a leudachadh. Gu sònraichte, tha an cùrsa ag amas air comas a thoirt do thagraichean:

- ♦ leughadh, èisteachd, còmhradh agus sgrìobhadh ann an nuadh-chànan
- ♦ eòlas is tuigse air nuadh-chànan a chur an gnìomh

Bidh an cùrsa a' cur ri leasachadh sgilean litearrachd le bhith a' toirt chothroman do thagraichean leughadh, èisteachd, còmhradh agus sgrìobhadh ann an nuadh-chànanan, agus a bhith a' meòrachadh air mar a tha seo a' buntainn ri cleachdadh na Beurla agus cànanan eile.

Cò dhà a tha an cùrsa seo?

Tha an cùrsa seo freagarrach airson raon farsaing de thagraichean agus a' measgachadh sgilean cànan so-ghabhail (èisteachd is leughadh) agus gnìomhaichte (còmhradh is sgrìobhadh). Chan eil ionnsachadh ro-làimh sa chuspair riatanach, ged a tha an cùrsa a' toirt chothroman do thagraichean togail air ionnsachadh a fhuair iad roimhe ann am foghlam farsaing coitcheann no ann an teisteanasan nuadh-chànanan aig ìre SCQF nas ìsle.

Cuide ri sin, tha an cùrsa a' toirt slighe do na tagraichean a tha airson tuilleadh ionnsachaidh a dhèanamh air nuadh-chànan.

Susbaint a' chùrsa

Bheir an cùrsa cothrom do thagraichean sgilean leughaidh, èisteachd, còmhraidh agus sgrìobhaidh a leasachadh anns an nuadh-chànan, agus an eòlas agus an tuigse air cànan mionaideach a leasachadh ann an co-theacsan a' chomainn-shòisealta, ionnsachaidh, comas-cosnadh agus cultar

Sgilean, eòlas agus tuigse

Sgilean, eòlas agus tuigse airson a' chùrsa

Tha na leanas a' toirt tar-shealladh farsaing air na sgilean, eòlas agus tuigse cuspair a thèid a leasachadh sa chùrsa:

- ◆ sgilean leughaidh, èisteachd, còmhraidh agus sgrìobhaidh ann an nuadh-chànan ann an co-theacsan a' chomainn-shòisealta, ionnsachadh, comas-cosnadh agus cultar
- ◆ eòlas agus tuigse air cànan mionaideach a tha riatanach gus nuadh-chànan a thuigsinn agus a chleachdadh
- ◆ a' cleachdadh eòlas agus tuigse gràmair

Sgilean, eòlas agus tuigse airson measadh a' chùrsa

Tha na leanas a' toirt tar-shealladh farsaing air na sgilean, eòlas agus tuigse cuspair a thèid a leasachadh sa chùrsa:

Leughadh agus Sgrìobhadh; Èisteachd

Thèid tagraichean a mheasadh air na ceithir co-theacsan: comann-sòisealta, ionnsachadh, comas-cosnadh, agus cultar.

Obair shònraichte-sgrìobhadh

Thèid tagraichean a mheasadh air aon de thrì cho-theacsan: comann-sòisealta, ionnsachadh no cultar.

Còmhraidh

Thèid tagraichean a mheasadh air co-dhiù dhà de na ceithir co-theacsan sin: comann-sòisealta, ionnsachadh, comas-cosnadh, agus cultar.

Anns a' chlàr gràmair tha fiosrachadh mu eòlas gràmair, agus tha an sgrìobhainn leasachadh co-theacsa a' toirt seachad liosta de chuspairean a tha air am moladh airson gach co-theacsa. Gheibhear iad seo ann an notaichean taic a' chùrsa.

Tha na sgilean, an t-eòlas agus an tuigse a tha sa chùrsa iomchaidh airson ìre SCQF a' chùrsa. Tha na tuairisgeulan ìre SCQF a' toirt tuilleadh fiosrachaidh mu fheartan agus coileanadh ris am biodh dùil aig gach ìre SCQF (<http://www.scqf.org.uk/>).

Sgilean airson ionnsachadh, sgilean airson beatha agus sgilean airson cosnadh

Tha an cùrsa seo a' cuideachadh thagraichean gus sgilean farsaing, coitcheann a leasachadh. Tha na sgilean seo stèidhichte air [Frèam-obrach Sgilean SQA: Sgilean airson Ionnsachadh, Sgilean airson Beatha agus Sgilean airson Cosnadh](#) agus a' tarraing bho na prìomh raointean sgilean a leanas:

4 Comas-cosnaidh, iomairt agus saoranachd

4.6 Saoranachd

5 Sgilean smaoineachaidh

5.3 Cur an gnìomh

Feumaidh na sgilean sin a bhith air an togail a-steach don chùrsa far a bheil cothroman iomchaidh ann agus bu chòir an ìre a bhith iomchaidh airson ìre a' chùrsa.

Tha tuilleadh fiosrachaidh mu bhith a' togail sgilean airson ionnsachadh, sgilean airson beatha agus sgilean airson cosnadh air a thoirt seachad ann an notaichean taic a' chùrsa.

Ionnsachadh airson Seasmhachd

Tha SQA dealasach a thaobh cothroman aithneachadh airson luachan, sgilean, eòlas agus tuigse co-cheangailte ri Ionnsachadh airson Seasmhachd a leasachadh taobh a-staigh gach Cùrsa Nàiseanta.

Measadh a' chùrsa

Tha measadh a' chùrsa stèidhichte air an fhiosrachadh anns an sgrìobhainn seo.

Coileanaidh measadh a' chùrsa na prìomh adhbharan agus amasan a' chùrsa le bhith a' dèiligeadh ri:

- ♦ farsaingeachd — a' tarraing air eòlas agus sgilean bho air feadh a' chùrsa
- ♦ dùbhlán — feum air barrachd doimhneachd no leudachaidh air eòlas agus/no sgilean
- ♦ cur an gnìomh — feum air eòlas agus/no sgilean a chur an gnìomh ann an co-theacsan practaigeach no teòiridheach mar a bhios iomchaidh

Leigidh seo le tagraichean:

- ♦ sgilean cànan a chleachdadh gus cànan sgrìobhte agus labhairteach mionaideach a thuigsinn agus a chleachdadh anns a' chànan ùr bho cho-theacsan a' chomainn-shòisealta, ionnsachadh, comas-cosnaidh, agus cultar

Structar measaidh a' chùrsa: pàipear cheistean

Pàipear cheistean 1: Leughadh agus Sgrìobhadh 50 comharra

Is e adhbhar a' phàipeir cheistean seo leigeil le tagraichean farsaingeachd, dùbhlàn agus cur an gnìomh a nochdadh ann an sgilean leughaidh is sgrìobhaidh.

Tha pàipear nan ceistean seo a' toirt cothrom do thagraichean na sgilean, eòlas agus tuigse a leanas a nochdadh:

- ♦ cànan sgrìobhte mionaideach a thuigsinn agus beachdan agus/no fiosrachadh cudromach agus mion-fhiosrachadh taiceil bho na co-theacsan a leanas: comann-sòisealta, ionnsachadh, comas-cosnadh no cultar
- ♦ toirt a-mach na prìomh phuingean agus mion-fhiosrachadh mu theacsaichean
- ♦ cleachdadh cànan sgrìobhte mionaideach san nuadh-chànan
- ♦ eòlas is tuigse air an nuadh-chànan a chur an gnìomh

Tha riarachadh iomlan de 50 comharra aig pàipear nan ceistean seo. Tha pàipear nan ceistean air a roinneadh ann an dà phàirt: Leughadh 30 comharra agus Sgrìobhadh 20 comharra (Tha Sgrìobhadh sgèilte gu 15 comharra).

Tha dà earrann ann am pàipear nan ceistean seo.

Earrann 1 Leughadh (30 comharra)

Leughaidh tagraichean trì teacsaichean den aon fhaid san nuadh-chànan. Tha gach teacsa a' tighinn bho cho-theacsa eadar-dhealaichte: comann-sòisealta, ionnsachadh, comas-cosnadh no cultar, agus air a leantainn le ceistean sa Bheurla. Bidh tagraichean a' freagairt nan ceistean sa Bheurla. Tha 10 comharra rim faighinn airson nan ceistean air gach teacsa.

Faodaidh tagraichean faclair dà-chànanach a chleachdadh.

Earrann 2 Sgrìobhadh (20 comharra)

Bidh tagraichean a' dèanamh aon teacsa sgrìobhte de 120–150 facal (150–200 caractar Sionach) san nuadh-chànan mar fhreagairt do bhrosnachadh sanas-obrach le taic bho shìa peileirean air am feum an tagraiche dèiligeadh. Tha ceithir de na puingeann cumanta agus tha iad ro-innseach ach tha dà phuing a bharrachd ann a tha ceangailte ris a' cho-theacsa shònraichte. Faodaidh tagraichean faclair dà-chànanach a chleachdadh.

Seatadh, libhrigeadh agus comharrachadh pàipear nan ceistean

Tha pàipear nan ceistean seo air a sheatadh agus air a chomharrachadh le SQA, agus tha e air a libhrigeadh ann an ionadan fo chumhachan a chaidh a shònrachadh airson deuchainnean taobh a-muigh le SQA. Tha 1 uair agus 30 mionaid aig tagraichean airson pàipear nan ceistean seo a chrìochnachadh.

Airson cànanan Sionach, tha 2 uair a thìde aig tagraichean airson pàipear nan ceistean seo a chrìochnachadh.

Pàipear cheistean 2: Èisteachd

20 comharra

Is e adhbhar a' phàipeir cheistean seo leigeil le tagraichean farsaingeachd, dùbhlán agus cur an gnìomh a nochdadh anns an sgìl èisteachd.

Tha pàipear nan ceistean seo a' toirt cothrom do thagraichean na sgilean, eòlas agus tuigse a leanas a nochdadh:

- ◆ cànan labhairteach mionaideach a thuigsinn san nuadh-chànan bho na co-theacsan a leanas: comainn-sòisealta, ionnsachadh, comas-cosnaidh no cultar
- ◆ taghadh fiosrachadh iomchaidh
- ◆ eòlas is tuigse air an nuadh-chànan a chur an gnìomh
- ◆ cleachdadh eòlas agus tuigse gràmair

Tha riarachadh iomlan de 20 comharra aig pàipear nan ceistean seo, a tha sgèilte gu 30 comharra.

Bidh tagraichean an toiseach ag èisteachd ri fèin-labhairt anns an nuadh-chànan, agus a' freagairt cheistean airson 8 comharra. Bidh iad an uair sin ag èisteachd ri aon chòmhradh anns an nuadh-chànan agus a' freagairt cheistean airson 12 comharra. Tha na teacsaichean ceangailte gu cuspaireil agus tha iad stèidhichte air a' cho-theacsa nach eil air a shampall anns na teacsaichean leughaidh ann am pàipear cheistean 1.

Chan fhaod tagraichean faclair a chleachdadh. Bidh na ceistean anns a' Bheurla agus freagraidh na tagraichean anns a' Bheurla.

Seatadh, libhrigeadh agus comharrachadh pàipear nan ceistean

Tha pàipear nan ceistean seo air a sheatadh agus air a chomharrachadh le SQA, agus tha e air a libhrigeadh ann an ionadan fo chumhachan a chaidh a shònrachadh airson deuchainnean taobh a-muigh le SQA. Tha mu 30 mionaidean aig tagraichean airson pàipear nan ceistean seo a chrìochnachadh.

Bithear a' foillseachadh eisimpleirean de phàipearan-cheistean airson cùrsaichean Nàiseanta 5 air làrach-lìn SQA. Tha iad sin a' nochdadh inbhe, structar agus riatanasan nam pàipearan-cheistean a nì tagraichean. Tha na pàipearan eisimpleir cuideachd a' toirt a-steach stiùireadh comharrachaidh.

Structar measaidh a' chùrsa: obair shònraichte–sgrìobhadh

Obair shònraichte–sgrìobhadh

20 comharra

Tha an obair shònraichte a' leigeil le tagraichean pìos sgrìobhaidh a dhèanamh anns an nuadh-chànan stèidhichte air aon de na co-theacsan a leanas: comann-sòisealta, ionnsachadh no cultar. Nota: tha cothrom aig tagraichean mar-thà sgrìobhadh air co-theacs comas-cosnadh ann am pàipear ceist 1.

Tha an obair shònraichte–sgrìobhadh a' toirt cothrom do thagraichean na sgilean, eòlas agus tuigse a leanas a nochdadh:

- ◆ an comas cànan sgrìobhte mionaideach a chleachdadh, anns an nuadh-chànan, mar phàirt de ghnìomh sgrìobhaidh obair-cùrsa air cuspair taghte
- ◆ comas cànan a chleachdadh gu ceart gus brìgh a thoirt seachad
- ◆ an comas beachdan agus barailean a chur an cèill agus susbaint a chleachdadh a bhuineas don obair
- ◆ an comas goireas cànan a thaisbeanadh agus raon de bhriathrachas, structaran agus, far a bheil sin iomchaidh, tràthan a chleachdadh

Tha riarachadh iomlan de 20 comharra aig an obair–sgrìobhaidh, a tha sgèilte gu 15 comharra.

Tha aon roinn aig an obair–sgrìobhaidh.

Tar-shealladh air obair shònraichte–sgrìobhadh

Bidh tagraichean a' dèanamh pìos sgrìobhaidh de 120–200 facal (150–250 caractar Sìonach) anns an nuadh-chànan, a' cleachdadh cànan mionaideach, stèidhichte air aon de na co-theacsan a leanas: comann-sòisealta, ionnsachadh no cultar. Faodaidh tagraichean iomradh a thoirt air co-theacsan eile nan sgrìobhadh ma thogras iad.

Faodaidh ionadan taghadh de bhrosnachadh sgrìobhaidh sa Bheurla a thoirt do thagraichean. Faodaidh iad seo a bhith air an taghadh bhon fheadhainn a chaidh fhoillseachadh le SQA, no faodaidh ionadan na brosnachaidhean aca fhèin a dhèanamh. Faodaidh tagraichean taghadh sgrìobhadh mu chuspair anns a bheil ùidh shònraichte aca agus seo aontachadh leis an tidsear no an òraidiche. Ge bith dè na dòighean-obrach sin a thèid a chleachdadh, tha e cudromach toirt fa-near nach fhaod tagraichean an fhìor bhrosnachadh fhaicinn gu àm a' mheasaidh.

Tha cothroman aig tagraichean an sgrìobhadh aca a leasachadh agus a dhaingneachadh. Bidh tidsearan agus òraidichean a' toirt seachad fios air ais mu raointean airson leasachadh tro bhith a' cleachdadh, mar eisimpleir, còd leasachaidh sgrìobhaidh.

Tha am fiosrachadh a tha air a sgaoileadh sa phìos sgrìobhaidh gu ìre mhòr fìrinneach. Bu chòir tagraichean a bhrosnachadh gu bhith sgrìobhadh ann an dòigh chuimsichte le structar agus sgrìobhadh ann am paragrafan. Bu chòir dhaibh cuideachd cleachdadh mar a chuireas iad structar air pìos sgrìobhaidh, agus aig an aon àm a' leasachadh dhòighean air mar a nì iad sgrùdadh air cruinneas obair sgrìobhte.

Bu chòir do thagraichean a bhith ag amas air susbaint, beachdan agus barailean buinteach a nochdadh agus far a bheil sin iomchaidh, adhbharan airson am beachdan. Bu chòir do thagraichean cuideachd goireas (measgachadh agus raon de structaran) agus cruinneas cànan a nochdadh.

Seatadh, libhrigeadh agus comharrachadh a' mheasaidh

Tha an obair shònraichte—sgrìobhadh seo:

- ◆ air a shuidheachadh le ionadan taobh a-staigh stiùiridhean SQA
- ◆ air a dhèanamh fo ìre àrd de dh'aireachas is smachd, anns an t-seòmar-sgoile
- ◆ air a chomharrachadh bhon taobh a-muigh le SQA

Chan fheum tidsearan is òraidichean an obair shònraichte—sgrìobhadh a chomharrachadh. Tha seo air a chur gu SQA airson comharrachadh bhon taobh a-muigh.

Cumhaichean measaidh

Ùine

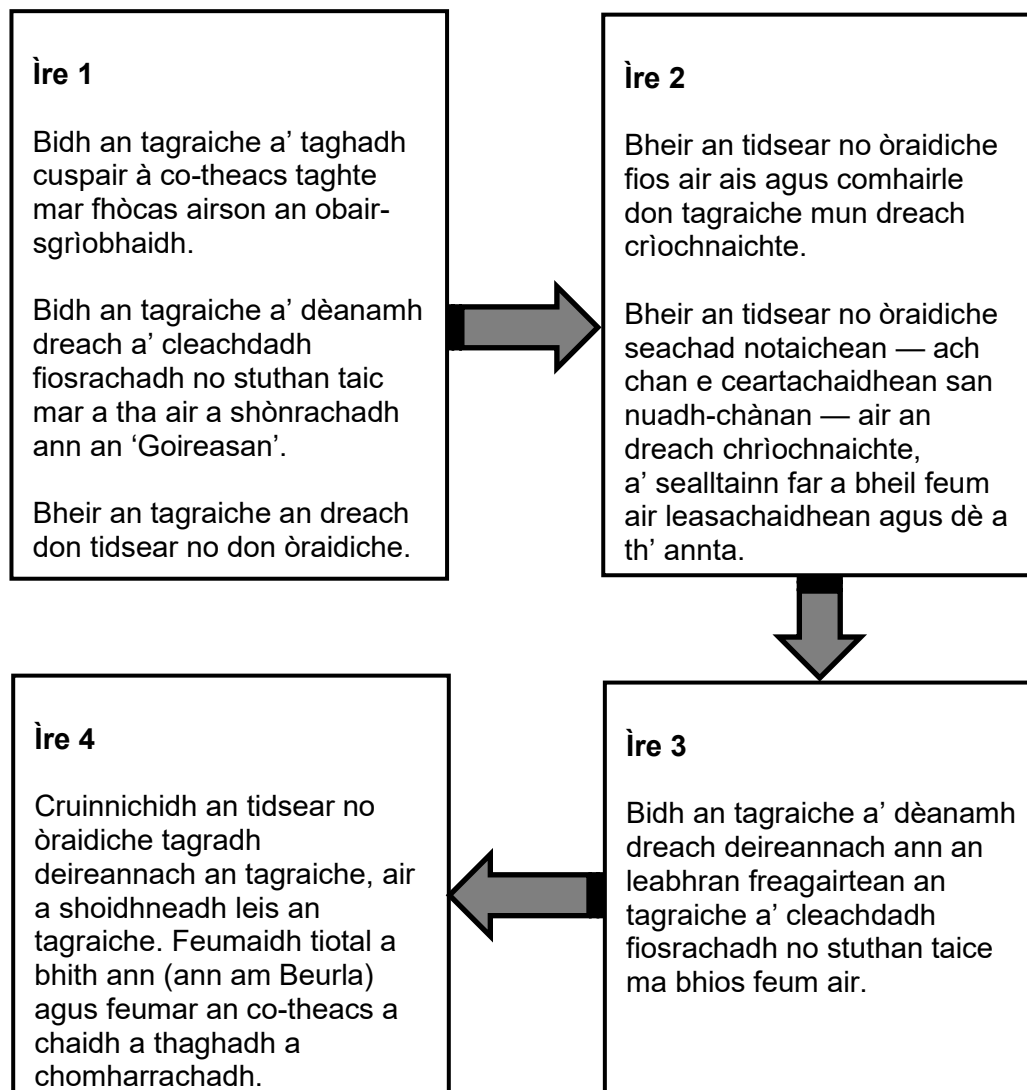
Chan eil crìoch-ama ann airson gin de na ceithir ìrean den obair-sgrìobhaidh. Faodaidh ionadan an toil a chleachdadh gus co-dhùnadh dè an ùine a tha a dhìth air gach tagraiche airson a' phìos sgrìobhaidh ullachadh, a dhaingneachadh, a leasachadh agus a chrìochnachadh.

Aireachas, smachd agus dearbhadh

Feumaidh tidsearan is òraidichean an dleastanas proifeiseanta a chleachdadh ann a bhith a' dèanamh cinnteach gur e obair an tagraiche fhèin am fianais a chuir tagraiche a-steach.

Feumaidh tagraichean dearbhadh le ainm-sgrìobhte gur e an obair aca fhèin a tha san tagradh. Feumaidh iad cuideachd tiotal (ann am Beurla) a thoirt seachad airson an tagraidh agus an co-theacsa a thagh iad a chomharrachadh. Feumaidh tagraidhean thagraichean a bhith furasta an leughadh agus saor bho notaichean tidseir no òraidiche.

Tha an obair shònraichte-sgrìobhadh air a mhìneachadh anns an diagram gu h-ìosal agus bu chòir dha tachairt thar ùine.

Nuair a gheibh tagraichean an dreach le notaichean (ìre 2), chan fheum iad an dreach deireannach aca a thoirt gu buil sa bhad (ìre 3). Faodaidh iad ùine a ghabhail airson meòrachadh air notaichean sam bith. Faodaidh an ùine a bheir seo atharrachadh bho tagraiche gu tagraiche.

Faodaidh tagraichean taghadh cuspair sònraichte no riaghailtean a' chànain ath-sgrùdadh taobh a-muigh ùine a' chlas, eadar an dreach agus an tionndadh mu dheireadh. Bu chòir do thidsearan is òraidichean am brosnachadh gus meòrachadh air an sgrìobhadh mus cuir iad a-steach an tagradh mu dheireadh aca.

Bidh suas ri dà oidhirp aig tagraichean air an obair shònraichte–sgrìobhadh aca a dhèanamh (is e sin aon dreach aig a' char as motha le notaichean bho thidsearan no òraidichean) mus bi i deiseil airson a chur a-steach gu SQA.

Chan fhaod tidsearan is òraidichean an dreach ceart a thoirt seachad san nuadh-chànan de phàirt sam bith den sgrìobhadh ach faodaidh iad còmhraidh ri tagraichean mar a thèid iad air adhart a' dèanamh leasachaidhean a' cleachdadh an cuid fiosrachaidh no stuthan taice. Aig a h-uile ìre, bu chòir tagraichean a bhrosnachadh gus an eòlas mu chànan a leasachadh agus an tuigse air mar a tha an nuadh-chànan ag obair.

Feumaidh an tidsear no an t-òraidiche dreachan sam bith a nì tagraichean, còmhla ris a h-uile stuth fiosrachaidh is taice a chleachdar tro pròiseas na h-obrach-sgrìobhaidh, a chumail leis an tidsear no òraidiche agus cha bu chòir an toirt air falbh bhon t-seòmar-sgoile tron phròiseas.

Goireasan

Faodaidh tagraichean na stuthan taic a leanas a chleachdadh:

- ◆ notaichean iomraidh gràmair (a' gabhail a-steach clàran gnìomhair)
- ◆ faclair dà-chànanach
- ◆ liosta fhaclan no bhriathrachas
- ◆ còd leasachaidh sgrìobhaidh (ma chuireas tidsearan no òraidichean an sàs ann an sgrìobhadh dreachan agus air a bheil tagraichean eòlach)
- ◆ dreach sgrìobhadh air a chomharrachadh leis an tidsear no òraidiche, fhad 's nach eil an dreach ceart ann san nuadh-chànan
- ◆ am brosnachadh sgrìobhaidh (peilearan no a leithid sa Bheurla)

Chan fhaod tagraichean na leanas a chleachdadh:

- ◆ leabhraichean teacsa no theacsaichean leughaidh san nuadh-chànan (pàipear no dealanach)
- ◆ goireasan stèidhichte air an eadar-lìon
- ◆ liosta/stòr abairtean
- ◆ frèamaichean sgrìobhaidh

Cuideachadh reusanta

Feumaidh tagraichean ullachadh an obair shònraichte—sgrìobhadh aca a dhèanamh gu neo-eisimeileach. Ach, faodar cuideachadh reusanta a thoirt seachad. Tha an teirm ‘cuideachadh reusanta’ air a cleachdadh gus feuchainn ris an fheum airson taic a chothromachadh leis an fheum a bhith a’ seachnadh cus cuideachaidh. Ma tha feum aig tagraichean sam bith air barrachd air na thathar a’ meas mar ‘cuideachadh reusanta’, dh’fhaodadh nach bi iad deiseil airson measadh no dh’fhaodadh gun deach an clàradh aig ìre neo-iomchaidh.

Faodar cuideachadh reusanta a thoirt air bunait choitcheann do chlas no do bhuidheann de thagraichean, mar eisimpleir comhairle air mar thèid beachdan agus barailean a leasachadh agus an goireas cànan a chleachdadh gus pios sgrìobhaidh a structaradh. Faodaidh e cuideachd a bhith air a thoirt do thagraichean fa leth. Nuair a tha cuideachadh reusanta air a thoirt seachad neach-ri-neach ann an co-theacs rudeigin a tha an tagraiche air a dhèanamh no air a thaisbeanadh mar-thà, tha cunnart ann gun tig e gu bhith na thaic do mheasadh; bu chòir fios a bhith aig luchd-obrach an ionaid gum faodadh seo a bhith a’ dol nas fhaide na cuideachadh reusanta.

Fianais ri thional

Feumar an fhianais tagraiche a leanas airson na h-obrach-sònraichte seo:

- ◆ aon phios sgrìobhaidh anns an nuadh-chànan mar fhreagairt do bhrosnachadh sa Bheurla, bho aon de cho-theacsan comainn-shòisealta, ionnsachadh no cultar
- ◆ leabhran freagairtean an tagraiche air a shoidhneadh leis an tagraiche

Meud

Is e fad na h-obrach-sgrìobhaidh a thathar a’ moladh 120–200 facal (150–250 caractar Sìonach) anns an nuadh-chànan.

Dh’fhaodadh gum bi tagradh a tha fada nas fhaide no gu math nas giorra na seo fèin-pheanasach.

Bithear a’ toirt cunntas fhaclan gus an uiread fianais a tha a dhìth a nochdadh. Cha tèid peanas sam bith a chuir an sàs.

Stiùireadh air comharrachadh airson obair shònraichte–sgrìobhadh

Ann an co-rèir ri cleachdadh àbhaisteach SQA, tha an stiùireadh air comharrachadh a leanas ga sheòladh ris an neach-cheartachaidh. Bidh iad cuideachail mar an ceudna ma thathar ag ullachadh tagraichean airson h-obrach shònraichte–sgrìobhadh.

Prionnsapalan coitcheann air comharrachadh airson Nuadh-chànanan Nàiseanta 5: obair shònraichte–sgrìobhaidh

Tha am fiosrachadh seo air a thoirt seachad gus ur cuideachadh le bhith a' tuigsinn nam prionnsapalan coitcheann a dh'fheumas sibh a chur an sàs nuair a bhios sibh a' comharrachadh obair tagraichean airson an obair shònraichte–sgrìobhadh seo. Feumar na prionnsapalan sin a leughadh an co-bhoinn ris an stiùireadh mhionaideach air comharrachadh, a tha ag ainmeachadh nam prìomh fheartan a tha riatanach ann am freagairtean tagraichean.

- a Bidh tagraichean a' dèanamh pìos sgrìobhaidh, a' cleachdadh cànan **mionaideach**, stèidhichte air aon de na co-theacsan a leanas: comann-sòisealta, ionnsachadh no cultar. Faodaidh tagraichean iomradh a thoirt air co-theacsan eile nan sgrìobhadh ma thogras iad. Is e fad na h-obrach–sgrìobhaidh a thathar a' moladh 120–200 facal (150–250 caractar Sìonach) anns an nuadh-chànan. Bithear a' toirt cunntas fhaclan gus an uiread fianais a tha a dhith a nochdadh. Cha tèid peanas sam bith a chuir an sàs.
- b Bu chòir comharran airson freagairt gach tagraiche **an-còmhnaidh** a bhith air an sònrachadh a rèir nam prionnsapalan ceartachaidh coitcheann seo agus an stiùireadh mionaideach air comharrachadh airson a' mheasaidh seo.
- c Bithear a' comharrachadh obair–sgrìobhaidh nan tagraichean a thaobh susbaint, cruinneas agus goireas cànan.
- d Bu chòir comharrachadh a bhith deimhinneach an-còmhnaidh. Tha seo a' ciallachadh airson gach freagairt tagraiche, thèid comharran a chruinneachadh far a bheil iad a' taisbeanadh sgilean, eòlas is tuigse a tha buntainneach; chan eilear an toirt air falbh bhon àireamh chomharran as àirde air sgàth mhearachdan no dearmadan agus chan eil comharran air an toirt air falbh far nach eil tagraiche a' dèiligeadh ri aon phuing no barrachd anns a' bhrosnachadh sgrìobhaidh.
- e Tha measadh iomlanach. Faodaidh neartan agus laigsean a bhith ann; tha measadh a' cur cudrom cho fada 's as urrainn air na neartan, a' toirt aire do laigsean a-mhàin nuair a tha iad a' toirt buaidh mhòr air càileachd an sgrìobhaidh. Faodar an comharra ìre as àirde a thoirt seachad eadhon ged a tha mearachdan beaga ann nuair nach toir iad sin air falbh bhon bheachd iomlan air an sgrìobhadh.
- f Bithear a' measadh càileachd iomlan obair-sgrìobhaidh nan tagraichean mu choinneamh tuairisgeulan nan comharran stèidhichte anns an stiùireadh ceartachaidh mionaideach. Air a bheachdachadh gu h-iomlan, gheibh an sgrìobhadh an comharra stèidhichte a tha ga mhìneachadh as mionaidiche.
- g Faodaidh tagraichean comas a thaisbeanadh thairis air barrachd air aon chomharra stèidhichte. Tha e an-còmhnaidh cudromach measadh a dhèanamh air dè as urrainn don tagraiche a dhèanamh, agus mar sin a' comharrachadh na tha deimhinneach.

- h Bu chòir do luchd-comharrachaidh taic a thoirt do roghainn nan tagraichean nuair a bhios iad a' cleachdadh ainmearan, riochdairean agus buadhairean gun ghnè nuair a bhios iad a' toirt iomradh orra fhèin no air daoine eile ann am measadh sgrìobhaidh. Tha cleachdadh cànan in-ghabhalach, leithid riochdairean, ainmean agus buadhairean gun ghnè — ge bith an tèid puingeachadh, rionnagan no litreachadh eile a chleachdadh — a-nis cumanta.

Faodaidh tagraichean buadhairean fireann, boireann no gun ghnè a chleachdadh air feadh an obair sgrìobhaidh no anns na measaidhean còmhraidh aca, far a bheil sin iomchaidh don chànan. Tha e cudromach gum bi tagraichean a' cleachdadh nan riochdairean agus nam buadhairean as fheàrr leotha ann an dòigh chunbhalach, agus gun lean iad ri riaghailtean aonta buadhaireach far a bheil sin iomchaidh. Far a bheilear a' cleachdadh ainmearan, riochdairean agus buadhairean gun ghnè, bu chòir measadh a dhèanamh air a' chleachdadh seo stèidhichte air cunbhalachd.

Ma tha teagamh no ceist sam bith agad mu mar a bu chòir taobhan sònraichte de fhreagairt tagraiche a mheasadh, feumaidh tu stiùireadh a shireadh bhon stiùiriche sgioba agad no bhon phrìomh neach mheasaidh.

Tha na trì taobhan den obair air an leudachadh gu h-ìosal gu ochd feartan:

Susbaint

- ◆ conaltradh bheachdan agus bharailean iomchaidh
- ◆ raon de bheachdan agus bharailean agus adhbharan air an son
- ◆ eagrachadh agus structar sgrìobhaidh agus/no fòcas

Cruinneas

- ◆ gach taobh de cruinneas gràmair
- ◆ cruinneas ann an litreachadh

Goireas cànan

- ◆ cleachdadh cànan mionaideach
- ◆ raon de bhriathrachas agus structaran cànan air an cleachdadh
- ◆ cleachdadh agus tuigse air an nuadh-chànan, a' gabhail a-steach cleachdadh raon de thràthan (ma tha sin iomchaidh) agus feartan cànan eile

Stiùireadh mionaideach air comharrachadh: obair shònraichte–sgrìobhadh

Annas an obair shònraichte–sgrìobhadh aig Nàiseanta 5 bidh tagraichean a’ cleachdadh cànan **mionaideach**.

Bu chòir do luchd-comharrachaidh na tuairisgeulan comharran stèidhichte a leanas a chleachdadh san sgrìobhainn seo an co-bhonn ris a’ chlàr gràmair .

Tha an tagraiche:

Susbaint	Cruinneas	Goireas cànan	Comharran stèidhichte
◆ a’ dèiligeadh ris an tìotal ann an dòigh shlàn agus chothromach ◆ a’ cleachdadh susbaint freagarrach ◆ a’ cur an cèill raon farsaing de bheachdan, bharailean agus adhbharan ◆ a’ sgrìobhadh ann an dòigh a tha gu math eagraichte agus le structar math anns am bi an cànan a’ sruthadh gu math	◆ a’ nochdadh ìre fìor mhath de chruinneas gràmair a rèir na h-ìre, ged a dh’fhaodadh beagan mhearachdan a bhith ann nach toir air falbh bhon bheachd iomlan ◆ a’ nochdadh ìre fìor mhath de chruinneas ann an litreachadh agus, far a bheil e iomchaidh, òrdugh fhaclan	◆ a’ cleachdadh cànan mionaideach air feadh ◆ a’ cleachdadh raon farsaing de structaran ◆ a’ cleachdadh raon farsaing de ghnìomhairean/foirmean gnìomhair, tràthan (ma tha sin iomchaidh) agus feartan cànan eile	20
◆ a’ dèiligeadh ris an tìotal gu comasach ◆ a’ cleachdadh susbaint a tha an ìre-mhòr freagarrach ◆ a’ cur an cèill raon de bheachdan, bharailean agus adhbharan ◆ a’ sgrìobhadh ann an dòigh eagraichte agus le structar math	◆ a’ nochdadh ìre mhath de chruinneas gràmair a rèir na h-ìre. Faodaidh mearachdan uaireanan a’ toirt air falbh bhon bheachd iomlan ◆ a’ nochdadh ìre mhath de chruinneas ann an litreachadh agus, far a bheil e iomchaidh, òrdugh fhaclan	◆ a’ cleachdadh cànan mionaideach san fharsaingeachd ◆ a’ cleachdadh raon de structaran ◆ a’ cleachdadh raon de ghnìomhairean/foirmean gnìomhair, tràthan (ma tha sin iomchaidh) agus feartan cànan eile ◆ uaireannan faodar structaran, gnìomhairean, msaa ath-aithris	16

Susbaint	Cruinneas	Goireas cànan	Comharran stèidhichte
◆ a' dèiligeadh ris an tìotal gu ìre comasach ◆ a' cleachdadh susbaint a tha iomchaidh san fharsaingeachd ◆ a' cur an cèill cuid de bheachdan, bharailean agus adhbharan ◆ a' sgrìobhadh le mothachadh air structar agus tha sgrìobhadh sa mhòr-chuid eagraichte	◆ a' nochdadh ìre iomchaidh de chruinneas gràmair a rèir na h-ìre, ged a tha mearachdan, a dh'fhaodadh a bhith mòr uaireannan, a' cur bacadh air a' bheachd iomlan ◆ a' nochdadh ìre freagarrach de chruinneas ann an litreachadh agus, far a bheil e iomchaidh, òrdugh fhaclan ◆ a' cleachdadh barrachd cànan ceart na tha ceàrr	◆ a' feuchainn ri cànan mionaideach a chleachdadh ◆ a' feuchainn ri raon de structaran a chleachdadh ◆ a' cleachdadh beagan ghnìomhairean/foirmean gnìomhair, tràthan (ma tha sin iomchaidh) agus feartan cànan eile ◆ faodar cànan a tha gu math ath-aithriseach a chleachdadh ◆ faodar cuid liostaichean a chleachdadh	12
◆ a' cleachdadh susbaint nach eil iomchaidh don tìotal aig amannan ◆ a' cur an cèill cuid de bheachdan, bharailean agus adhbharan cuibhrichte ◆ a' sgrìobhadh le beagan structair agus 's dòcha nach eile an sgrìobhadh air a dheagh eagrachadh	◆ a' nochdadh ìre neo-iomchaidh de chruinneas gràmair a rèir na h-ìre ◆ a' dèanamh mhearachdan, tòrr dhiubh a tha mòra agus a' cur bacadh air conaltradh ◆ a' nochdadh ìre neo-fhreagarrach de chruinneas ann an litreachadh agus, far a bheil e iomchaidh, òrdugh fhaclan ◆ faodar fianais a nochdadh air mì-chleachdadh an fhaclair ◆ faodaidh bacadh cànan eile a bhith ann	◆ a' cleachdadh beagan cànan mionaideach ◆ a' cleachdadh raon cuibhrichte de structaran ◆ a' cleachdadh àireamh cuibhrichte de ghnìomhairean/foirmean gnìomhair, agus feartan cànan eile ◆ a' cleachdadh cànan a tha gu ìre mhòr ath-aithriseach ◆ a' nochdadh cus earbsa ann an cleachdadh liostaichean	8

Susbaint	Cruinneas	Goireas cànan	Comharran stèidhichte
◆ a' cleachdadh susbaint aig nach eil mòran buntainneas ris an tìotal ◆ a' cur an cèill cuid de bheachdan, bharailean agus adhbharan glè chuibhrichte ◆ a' nochdadh glè bheag de mhothachadh air structar no eagrachadh	◆ a' nochdadh fìor mhearachdan gràmair a rèir na h-ìre ◆ bidh fìor mhearachdan a' cur bacadh air conaltradh air feadh ◆ nach eilear a' nochdadh ìre gu leòr de chruinneas ann an litreachadh agus, far a bheil e iomchaidh, òrdugh fhaclan ◆ a' nochdadh fianais air mì-chleachdadh an fhaclair ◆ faodaidh bacadh cànan eile a bhith ann	◆ a' cleachdadh glè bheag de chànan mionaideach ◆ a' cleachdadh raon glè chuibhrichte de structaran ◆ a' cleachdadh àireamh glè chuibhrichte de ghnìomhairean/foirmean gnìomhair, agus feartan cànan eile ◆ tha cànan ath-aithriseach	4
◆ a' cleachdadh susbaint nach eil iomchaidh don tìotal ◆ chan eilear a' cur an cèill bheachdan, barailean no adhbharan ◆ chan urrainn sgrìobhadh le structar no eagrachadh sam bith	◆ a' nochdadh glè bheag de dh'fhianais no gun fhianais air cruinneas gràmair a rèir na h-ìre ◆ duilgheadas mòr a' mhòr-chuid de dh'fhaclan a litreachadh gu ceart ◆ a' nochdadh beagan eòlais, no gun eòlas sam bith, air òrdugh fhaclan ◆ a' nochdadh fianais air mì-chleachdadh an fhaclair gu tric ◆ bacadh cànan eile ann gu tric	◆ nach eil a' cleachdadh cànan mionaideach ◆ a' dèanamh glè bheag de dh'fheum no feum sam bith de structaran, ghnìomhairean/foirmean gnìomhair agus feartan cànan eile	0

Structar measaidh a' chùrsa: còmhraidh

Còmhraidh

30 comharra

Is e adhbhar an taisbeanadh seo, taisbeanadh labhairteach agus còmhraidh a dhèanamh san nuadh-chànan bho co-dhiù dhà de na co-theacsan a leanas: comann-sòisealta, ionnsachadh, comas-cosnadh no cultar.

Tha an taisbeanadh a' toirt cothrom do thagraichean na sgilean, eòlas agus tuigse a leanas a nochdadh anns an nuadh-chànan:

- ♦ an comas cànan labhairteach mionaideach a chleachdadh mar phàirt de thaisbeanadh agus còmhraidh air na cuspairean taghte
- ♦ comas cànan a chleachdadh gu ceart gus brìgh a thoirt seachad
- ♦ an comas eadar-obrachadh a chumail mar a tha iomchaidh don adhbhar

Tha riarachadh iomlan de 30 comharra aig an còmhraidh.

Tar-shealladh air Còmhraidh

Tha aon earran aig an taisbeanadh, le dà fho-earrann:

Fo-earran 1 Taisbeanadh (10 comharra)

Fo-earran 2 Còmhraidh (20 comharra)

Taisbeanadh

Bidh tagraichean a' dèanamh taisbeanadh labhairteach san nuadh-chànan, a' cleachdadh cànan mionaideach air cuspair a tha air a thaghadh bho co-dhiù aon de na co-theacsan a leanas: comann-sòisealta, ionnsachadh, comas-cosnadh no cultar. Bidh tagraichean a' taghadh a' chuspair agus ga leasachadh gu bhith na thaisbeanadh goirid.

Còmhraidh

Às deidh an taisbeanaidh ullachadh agus ceistean sam bith co-cheangailte ris, bidh tagraichean a' gabhail pàirt ann an còmhraidh a' cleachdadh cànan mionaideach air co-theacsa eadar-dhealaichte agus a' freagairt cuid de cheistean anns an nuadh-chànan mun cho-theacsa sin. Tha am fiosrachadh a tha ri roinn gu ìre mhòr de nàdar fìrinneach agus cuideachd a' toirt a-steach cuid de bheachdan agus bharailean. Faodaidh tagraichean ceistean fhaighneachd cuideachd far a bheil sin iomchaidh tron chòmhraidh. Tha 15 comharra air an toirt seachad airson a' chòmhraidh agus 5 comharra airson comas a' chòmhraidh a chumail suas.

Bidh tagraichean a' comharrachadh nan co-theacsan agus nan cuspairean airson an taisbeanaidh agus a' chòmhraidh ro-làimh agus gan cur an cèill don tidsear no don òraidiche mus gabh iad pàirt anns an taisbeanadh-labhairt. Feumar na co-theacsan a chaidh a thaghadh airson an taisbeanaidh agus a' chòmhraidh a thoirt fa-near air clàr measaidh an tagraiche (no a leithid). Thathar an dùil gum bi na co-theacsan agus na cuspairean a thagh iad air an gabhail a-steach sa chùrsa agus gum bi ullachadh gu ìre mhòr a' gabhail àite mar phàirt àbhaisteach de ionnsachadh is teagasg.

Seatadh, libhrigeadh agus comharrachadh Còmhradh

Tha an taisbeanadh seo:

- ♦ air a sheatadh agus air a dhearbhadh bhon taobh a-muigh le SQA
- ♦ air a stiùireadh, air a chomharrachadh agus air a dhearbhadh air an taobh a-staigh ann an ionadan fo na cumhaichean a tha air an sònrachadh le SQA

Feumaidh clàradh fuaim no bhidio a dhèanamh den còmhradh.

Tha fianais air a chomharrachadh air an taobh a-staigh le luchd-measaidh anns gach ionad a rèir stiùireadh air comharrachadh an SQA, agus tha e air a dhearbhadh càileachd le SQA.

Cumhaichean measaidh

Ùine

Taisbeanadh agus Còmhradh

Is e tachartas measaidh singilte a tha sa mheasadh seo. Tha seo a' ciallachadh gum feum tagraichean an dà earrann den mheasadh a dhèanamh aig an aon àm agus gun bhriseadh sam bith agus is dòcha nach bi ach aon oidhirp aca air an còmhradh. Ma thogras ionadan, tha e ceadaichte ro-dheuchainn an còmhradh a dhèanamh fhad 's a tha an susbaint eadar-dhealaichte bho shusbaint a' mheasaidh dheireannaich.

Bidh tagraichean a' cur crìoch air a' mheasadh aig àm iomchaidh den chùrsa.

Bu chòir don taisbeanadh a bhith mu 1–2 mhionaid agus bu chòir don còmhradh a bhith mu 5–6 mionaidean.

Aireachas, smachd agus dearbhadh

Bu chòir do thidsearan is òraidichean an dleastanas proifeiseanta a chleachdadh ann a bhith a' dèanamh cinnteach gur e obair an tagraiche fhèin a tha san ullachadh airson an taisbeanadh—labhairt còmhla ri notaichean taic sam bith a chleachdar na lùib.

Bidh ionadan a' dèanamh measadh air an còmhradh a rèir stiùiridhean SQA, fo chumhachan fo stiùir agus fo smachd. Tha e cudromach ceumannan a ghabhail gus dèanamh cinnteach gu bheil an còmhradh air a dhèanamh ann an àrainneachd iomchaidh, a' cur às do chomas aimhreitean agus fuaim cùl-raoin.

Goireasan

Airson an taisbeanadh a-mhàin, faodaidh tagraichean sùil a thoirt air suas ri còig cinn-fiosrachaidh nach eil nas fhaide na ochd faclan gach fear mar bhrosnachadh, agus/no goireasan dealbhach a chleachdadh. Faodaidh na cinn-fiosrachaidh seo a bhith anns an nuadh-chànan no sa Bheurla. Chan fheum na cinn-fiosrachaidh a bhios tagraichean a' cleachdadh mar thaic don chuimhne a chur a-steach gu SQA airson adhbharan dearbhaidh. Tha iad gu bhith air an cleachdadh mar bhrosnachadh agus cha bu chòir an leughadh facal air an fhacal.

Cuideachadh reusanta

Feumaidh tagraichean an ullachadh airson a' mheasaidh a dhèanamh gu neo-eisimeileach. Ach, faodar cuideachadh reusanta a thoirt seachad mus tòisich am pròiseas measaidh foirmeil. Tha an teirm 'cuideachadh reusanta' air a cleachdadh gus feuchainn ris an fheum airson taic a chothromachadh leis an fheum a bhith a' seachnadh cus cuideachaidh. Ma tha feum aig tagraichean sam bith air barrachd air na thathar a' meas mar 'cuideachadh reusanta', dh'fhaodadh nach bi iad deiseil airson measadh no dh'fhaodadh gun deach an clàradh aig ìre ceàrr an teisteanais.

Faodar cuideachadh reusanta a thoirt air bunait choitcheann do chlas no do bhuidheann de thagraichean, mar eisimpleir comhairle air mar thèid taisbeanadh a leasachadh. Faodaidh e cuideachd a bhith air a thoirt do thagraichean fa leth. Nuair a tha cuideachadh reusanta air a thoirt seachad mar neach-ri-neach ann an co-theacs rudeigin a tha an tagraiche air a dhèanamh no air a thaisbeanadh mar-thà, tha cunnart ann gun tig e gu bhith na thaic do mheasadh; feumaidh fios a bhith aig tidsearan agus òraidichean gum faodadh seo a bhith a' dol nas fhaide na cuideachadh reusanta.

Tha e iomchaidh don tidsear no don òraidiche beachd a thoirt air na co-theacsan/cuspairean a thagh tagraiche mus tòisich iad air an obair ullachaidh airson an taisbeanadh-labhairt.

'S e dleastanas an tidseir no an òraidiche feuchainn ris an oidhirp as fheàrr aig na tagraichean a tharraing a-mach. Bu chòir don tidsear no don òraidiche oidhirp a dhèanamh gus tagraichean a chumail aig an socair, gus nach caill iad misneachd. Bu chòir don tidsear no don òraidiche feuchainn gun a bhith a' ceartachadh mhearachdan nan tagraichean rè an còmhraidh, ach bu chòir dhaibh feuchainn ri dèanamh cinnteach gu bheilear a' toirt cothrom do gach tagraiche, ge bith dè an ìre coileanaidh aca, na comasan aca a thaisbeanadh.

Bu chòir don tidsear no òraidiche tagraichean a bhrosnachadh gus freagairt cho furasta agus cho ceart 's a ghabhas. Bu chòir do thidsearan no òraidichean feuchainn gun a bhith a' cumail smachd air an roinn chòmhradh le bhith a' còmhraidh cus iad fhèin. Tha e cudromach nach bi an còmhraidh ag ath-aithris na puingeann a chaidh a dhèanamh no an cànan a chaidh a chleachdadh san taisbeanadh.

Fianais ri thional

Feumar an fhianais tagraiche a leanas airson a mheasadh seo:

- ◆ clàradh fuaim no bhidio den taisbeanadh, a bu chòir do dh'ionadan a chumail airson adhbharan dearbhaidh
- ◆ clàr measaidh tagraiche (no a leithid) anns a bheil na comharran airson gach fo-earrann a bharrachd air an àireamh iomlan airson an còmhraidh. Bu chòir seo a chumail leis an ionad

Meud

Chan eil seo a' buntainn ris an taisbeanadh seo.

Stiùireadh air comharrachadh Còmhraidh

Ann an co-rèir ri cleachdadh àbhaisteach SQA, tha an stiùireadh air comharrachadh a leanas ga sheòladh ris an neach-cheartachaidh. Bidh iad cuideachail mar an ceudna ma thathar ag ullachadh tagraichean airson measadh a' chùrsa.

Prionnsapalan coitcheann air comharrachadh airson Nuadh-chànanan Nàiseanta 5: còmhraidh

Tha am fiosrachadh seo air a thoirt seachad gus ur cuideachadh le bhith a' tuigsinn nam prionnsapalan coitcheann a dh'fheumas sibh a chur an sàs nuair a bhios sibh a' comharrachadh freagairtean tagraichean san taisbeanadh seo. Feumar na prionnsapalan sin a leughadh an co-bhoinn ris an stiùireadh mhionaideach air comharrachadh, a tha ag ainmeachadh nam prìomh fheartan a tha riatanach ann am freagairtean tagraichean.

- a Feumaidh comharran airson freagairt gach tagraiche **an-còmhnaidh** a bhith air an sònrachadh a rèir nam prionnsapalan ceartachaidh coitcheann seo agus an stiùireadh mionaideach air comharrachadh airson a' mheasaidh seo.
- b Bu chòir comharrachadh a bhith deimhinneach an-còmhnaidh. Tha seo a' ciallachadh airson gach freagairt tagraiche, thèid comharran a chruinneachadh far a bheil iad a' taisbeanadh sgilean, eòlas is tuigse a tha buntainneach; chan eilear air an toirt bhon ìre as àirde air sgàth mhearachdan no dearmadan.
- c Bithear a' comharrachadh coileanadh an tagraiche a thaobh susbaint, cruinneas cleachdadh cànan agus, airson a' chòmhradh a-mhàin, eadar-obrachadh.
- d Airson gach earrann airson labhairt bu chòir don neach-mheasaidh an tuairisgeul air coileanadh agus an comharra a thaghadh a bheir cunntas nas mionaidiche air an fhianais a chaidh a chruinneachadh.
- e Airson a' chòmhradh tha dà sheata de stiùireadh air comharrachadh ann: aon airson susbaint, goireas cànan agus cruinneas, agus aon airson comas an tagraiche an còmhraidh a chumail suas. Far nach eil tagraiche a' dèiligeadh ri co-theacs eadar-dhealaichte sa chòmhradh, gheibh iad comharra stèidhichte as àirde de 9 airson fo-earrann a' chòmhradh. Bu chòir beachdachadh air a' chomharra airson 'cumail suas a' chòmhradh' an co-cheangal ris na slatan-tomhais san stiùireadh air comharrachadh agus cha bu chòir buaidh a thoirt air le dìth dèiligeadh ri co-theacsa eile sa chòmhradh.
- f Bu chòir measadh a bhith iomlanach. Bidh neartan agus laigsean anns gach taisbeanadh; bu chòir do mheasadh cudrom a chur air na neartan cho fada 's a ghabhas, a' gabhail a-steach laigsean a-mhàin nuair a tha iad a' toirt buaidh mhòr air a' choileanadh iomlan. Bu chòir comharran a thoirt seachad airson càileachd an taisbeanaidh, agus gun a bhith air an toirt air falbh airson mearachdan no dearmad. Faodar comharra an ìre as àirde a thoirt seachad eadhon ged a tha mearachdan beaga ann. Cha bu chòir dhaibh sin a bhith a' cur bacadh air sealladh iomlan an neach-measaidh air an taisbeanadh.
- g Faodaidh tagraiche comas a thaisbeanadh thairis air barrachd air aon chomharra stèidhichte. Bu chòir do luchd-mheasaidh beachdachadh gu faiceallach air a' chomharra iomlan as iomchaidh airson cunntas a thoirt air taisbeanadh an tagraiche. Tha e an-còmhnaidh cudromach measadh a dhèanamh air dè as urrainn don tagraiche a dhèanamh, agus mar sin a' comharrachadh na tha deimhinneach.
- h Feumaidh an neach-mheasaidh raon de dhòighean ceasnachaidh a chleachdadh gus leigeil leis an tagraiche sealltainn gu bheil iad comasach air còmhraidh a chumail a' dol.

Tha na ceithir taobhan den taisbeanadh air an leudachadh gu h-ìosal gu ochd feartan:

Susbaint

- ♦ eagrachadh agus conaltradh bheachdan agus bharailean
- ♦ leasachadh agus bunatas bheachdan agus bharailean

Cruinneas

- ♦ cruinneas briathrachais agus structaran
- ♦ cruinneas fuaimneachaidh agus tunnaidh

Goireas cànan

- ♦ farsaingeachd agus raon de bhriathrachas agus structaran cànan air an cleachdadh

Eadar-obrachadh (a' buntainn ris a' chòmhradh a-mhàin)

- ♦ tuigse air an nuadh-chànan
- ♦ a' cleachdadh an nuadh-chànain
- ♦ comas còmhradh gu leantainneach is a chumail suas is a leantainn

Ged a bu chòir fad an taisbeanaidh a bhith mar as trice 1–2 mionaidean agus an còmhradh 5–6 mionaidean, cha bu chòir peanas fèin-ghluasadach a chuir an sàs ann an taisbeanaidhean-labhairt a tha taobh a-muigh na h-ùine seo.

Stiùireadh mionaideach air comharrachadh: còmhradh

Anns an còmhradh aig Nàiseanta 5 bidh tagraichean a' cleachdadh cànan **mionaideach**.

Bu chòir do luchd-measaidh na tuairisgeulan comharran stèidhichte a leanas a chleachdadh san sgrìobhainn seo an co-bhonn ris a' chlàr gràmair, air a thoirt seachad ann an notaichean taic a' chùrsa.

Taisbeanadh

Tha an tagraiche:

Susbaint	Cruinneas	Goireas cànan	Comharran stèidhichte
◆ a' cleachdadh susbaint freagarrach agus eagraichte ◆ a' cur an cèill raon farsaing de bheachdan agus bharailean ◆ a' còmhradh le cinnt	◆ a' nochdadh ìre fìor mhath de chruinneas gràmair a rèir na h-ìre, ged a dh'fhaodadh beagan mhearachdan a bhith ann nach toir air falbh bhon bheachd iomlan ◆ a' cleachdadh fuaimneachadh agus tònachd a tha math gu leòr airson neach-labhairt a' chànain a thuigsinn gu furasta	◆ a' cleachdadh cànan mionaideach air feadh ◆ a' cleachdadh raon farsaing de structaran ◆ a' cleachdadh raon farsaing de ghnìomhairean/foirmean gnìomhair, tràthan (ma tha sin iomchaidh) agus feartan cànan eile	10
◆ a' cleachdadh susbaint a tha an ìre-mhòr freagarrach agus eagraichte ◆ a' cur an cèill raon de bheachdan agus bharailean ◆ faodar còmhradh le beagan mì-chinnt ach faighinn seachad air gu soirbheachail	◆ a' nochdadh ìre mhath de chruinneas gràmair a rèir na h-ìre. Faodaidh mearachdan uaireanan a' toirt air falbh bhon bheachd iomlan ◆ a' cleachdadh fuaimneachadh agus tònachd a tha math gu leòr airson neach-labhairt a' chànain a thuigsinn	◆ a' cleachdadh cànan mionaideach mar as trice ◆ a' cleachdadh raon de structaran ◆ a' cleachdadh raon de ghnìomhairean/foirmean gnìomhair, tràthan (ma tha sin iomchaidh) agus feartan cànan eile	8

Susbaint	Cruinneas	Goireas cànan	Comharran stèidhichte
◆ a' cleachdadh susbaint a tha iomchaidh agus eagraichte san fharsaingeachd ◆ a' cur an cèill cuid de bheachdan agus bharailean ◆ mì-chinnteach beagan thursan, ach a' feuchainn ri faighinn seachad air	◆ a' nochdadh ìre iomchaidh de chruinneas gràmair a rèir na h-ìre, ged a tha mearachdan a' cur bacadh air a' bheachd iomlan ◆ a' cleachdadh fuaimneachadh agus tònachd a tha math gu leòr airson neach-labhairt a' chànain a thuigsinn, ged is dòcha nach bi cuid de phuingean soilleir sa bhad	◆ a' feuchainn ri cànan mionaideach a chleachdadh ◆ a' feuchainn ri raon de structaran a chleachdadh ◆ a' cleachdadh beagan ghnìomhairean/foirmean gnìomhair, tràthan (ma tha sin iomchaidh) agus feartan cànan eile	6
◆ a' cleachdadh susbaint nach eil iomchaidh no eagraichte ◆ a' cur an cèill cuid de bheachdan agus bharailean cuibhrichte ◆ mì-chinnteach gu tric, a' toirt buaidh air sruth an taisbeanaidh	◆ a' nochdadh ìre neo-iomchaidh de chruinneas gràmair a rèir na h-ìre. Bidh mearachdan a' cur bacadh air conaltradh gu tric ◆ a' cleachdadh fuaimneachadh agus tònachd a tha san fharsaingeachd math gu leòr airson neach-labhairt a' chànain a thuigsinn, ged is dòcha nach bi cuid de phuingean soilleir	◆ a' cleachdadh beagan cànan mionaideach ◆ a' cleachdadh raon cuibhrichte de structaran ◆ a' cleachdadh àireamh cuibhrichte de ghnìomhairean/foirmean gnìomhair, tràthan agus feartan cànan eile	4
◆ a' cleachdadh susbaint nach eil freagarrach agus eagraichte ◆ a' cur an cèill cuid beachdan agus barailean glè chuibhrichte ◆ mì-chinnteach glè thric, a' toirt buaidh air sruth an taisbeanaidh	◆ a' nochdadh fìor mhearachdan gràmair a rèir na h-ìre. Bidh mearachdan a' cur bacadh air conaltradh tron thaisbeanadh ◆ a' cleachdadh fuaimneachadh agus tònachd nach eil math gu leòr airson neach-labhairt a' chànain a thuigsinn gu tric, agus nach bi mòran puingean soilleir	◆ a' cleachdadh glè bheag de chànain mionaideach ◆ a' cleachdadh raon glè chuibhrichte de structaran ◆ a' cleachdadh àireamh glè chuibhrichte de ghnìomhairean/foirmean gnìomhair, tràthan agus feartan cànan eile	2

Susbaint	Cruinneas	Goireas cànan	Comharran stèidhichte
♦ a' cleachdadh susbaint mì-fhreagarrach agus nach eil eagraichte ♦ chan eilear a' cur an cèill bheachdan agus bharailean ♦ mì-chinnteach troimhe, a' toirt buaidh mòr air sruth an taisbeanaidh	♦ a' nochdadh glè bheag de dh'fhianais no gun fhianais air cruinneas gràmair a rèir na h-ìre ♦ a' cleachdadh fuaimneachadh agus tònachd nach eil math gu leòr airson neach-labhairt a' chànain a thuigsinn	♦ chan eilear a' cleachdadh cànan mionaideach ♦ a' dèanamh glè bheag de dh'fheum no feum idir de structaran, gnìomhairean/foirmean gnìomhair agus feartan cànan eile	0

Còmhradh

Tha an tagraiche:

Susbaint	Cruinneas	Goireas cànan	Comharran Stèidhichte
◆ a' cleachdadh susbaint freagarrach agus eagraichte ◆ a' cur an cèill raon farsaing de bheachdan agus bharailean ◆ a' dèiligeadh le co-theacsa eadar-dhealaichte bhon fheadhainn a chaidh a chleachdadh san taisbeanadh	◆ a' nochdadh ìre fìor mhath de chruinneas gràmair a rèir na h-ìre, ged a dh'fhaodadh beagan mhearachdan a bhith ann nach toir air falbh bhon bheachd iomlan ◆ a' cleachdadh fuaimneachadh agus tònachd a tha math gu leòr airson neach-labhairt a' chànan a thuigsinn gu furasta	◆ a' freagairt le bhith a' cleachdadh raon farsaing de chànan mionaideach ◆ a' freagairt le bhith a' cleachdadh raon farsaing de structaran ◆ a' freagairt le bhith a' cleachdadh raon farsaing de ghnìomhairean/foirmean gnìomhair, tràthan (ma tha sin iomchaidh) agus feartan cànan eile	15
◆ a' cleachdadh susbaint a tha an ìre-mhòr freagarrach agus eagraichte ◆ a' cur an cèill raon de bheachdan agus bharailean ◆ a' dèiligeadh le co-theacsa eadar-dhealaichte bhon fheadhainn a chaidh a chleachdadh san taisbeanadh	◆ a' nochdadh ìre mhath de chruinneas gràmair a rèir na h-ìre. Faodaidh mearachdan uaireanan a' toirt air falbh bhon bheachd iomlan ◆ a' cleachdadh fuaimneachadh agus tònachd a tha math gu leòr airson neach-labhairt a' chànan a thuigsinn	◆ a' freagairt le bhith a' cleachdadh raon de chànan mionaideach ◆ a' freagairt le bhith a' cleachdadh raon de structaran ◆ a' freagairt le bhith a' cleachdadh raon de ghnìomhairean/foirmean gnìomhair, tràthan (ma tha sin iomchaidh) agus feartan cànan eile	12
◆ a' cleachdadh susbaint a tha iomchaidh agus eagraichte san fharsaingeachd ◆ a' cur an cèill cuid de bheachdan agus bharailean ◆ 's dòcha nach eilear a' dèiligeadh le co-theacsa eadar-dhealaichte bhon fheadhainn a chaidh a chleachdadh san taisbeanadh	◆ a' nochdadh ìre iomchaidh de chruinneas gràmair a rèir na h-ìre, ged a tha mearachdan a' cur bacadh air a' bheachd iomlan ◆ a' cleachdadh fuaimneachadh agus tònachd a tha math gu leòr airson neach-labhairt a' chànan a thuigsinn, ged is dòcha nach bi cuid de phuingean soilleir sa bhad	◆ a' feuchainn ri freagairt le bhith a' cleachdadh cànan mionaideach ◆ a' feuchainn ri freagairt le bhith a' cleachdadh raon de structaran ◆ a' freagairt le bhith a' cleachdadh beagan ghnìomhairean/foirmean gnìomhair, tràthan (ma tha sin iomchaidh) agus feartan cànan eile	9

Susbaint	Cruinneas	Goireas cànan	Comharran Stèidhichte
◆ a' cleachdadh susbaint nach eil iomchaidh agus eagraichte ◆ a' cur an cèill cuid de bheachdan agus bharailean cuibhrichte ◆ 's dòcha nach eilear a' dèiligeadh le co-theacsa eadar-dhealaichte bhon fheadhainn a chaidh a chleachdadh san taisbeanadh	◆ a' nochdadh ìre neo-iomchaidh de chruinneas gràmair a rèir na h-ìre. Bidh mearachdan a' cur bacadh air conaltradh gu tric ◆ a' cleachdadh fuaimneachadh agus tònachd a tha san fharsaingeachd math gu leòr airson neach-labhairt a' chànain a thuigsinn, ged is dòcha nach bi cuid de phuingean soilleir	◆ a' freagairt le bhith a' cleachdadh beagan cànan mionaideach ◆ a' freagairt le bhith a' cleachdadh raon cuibhrichte de structaran ◆ a' freagairt le bhith a' cleachdadh àireamh cuibhrichte de ghnìomhairean/foirmean gnìomhair, tràthan agus feartan cànan eile	6
◆ a' cleachdadh susbaint nach eil freagarrach agus eagraichte ◆ a' cur an cèill cuid de bheachdan agus bharailean glè chuibhrichte ◆ 's dòcha nach eilear a' dèiligeadh le co-theacsa eadar-dhealaichte bhon fheadhainn a chaidh a chleachdadh san taisbeanadh	◆ a' nochdadh fìor mhearachdan gràmair a rèir na h-ìre. Bidh mearachdan a' cur bacadh air conaltradh tron chòmhradh ◆ a' cleachdadh fuaimneachadh agus tònachd nach eil tric math gu leòr airson neach-labhairt a' chànain a thuigsinn, agus nach bi mòran puingean soilleir	◆ a' freagairt le bhith a' cleachdadh glè bheag de chànan mionaideach ◆ a' freagairt le bhith a' cleachdadh raon glè chuibhrichte de structaran ◆ a' freagairt le bhith a' cleachdadh àireamh glè chuibhrichte de ghnìomhairean/foirmean gnìomhair, tràthan agus feartan cànan eile	3
◆ a' cleachdadh susbaint mì-fhreagarrach agus nach eil eagraichte ◆ nach eilear a' cur an cèill cuid de bheachdan agus bharailean ◆ 's dòcha nach eilear a' dèiligeadh le co-theacsa eadar-dhealaichte bhon fheadhainn a chaidh a chleachdadh san taisbeanadh	◆ a' nochdadh glè bheag de dh'fhianais no gun fhianais air cruinneas gràmair a rèir na h-ìre ◆ a' cleachdadh fuaimneachadh agus tònachd nach eil math gu leòr airson neach-labhairt a' chànain a thuigsinn	◆ a' freagairt gun a bhith a' cleachdadh cànan mionaideach ◆ a' freagairt a' dèanamh glè bheag de dh'fheum no n feum idir de structaran, gnìomhairean/foirmean gnìomhair agus feartan cànan eile	0

A' cumail a' chòmhradh a' dol

Nota: Bu chòir beachdachadh air a' chomharra airson 'cumail suas a' chòmhradh' an co-cheangal ris na slatan-tomhais san stiùireadh air comharrachadh agus cha bu chòir buaidh a thoirt air le dith dèiligeadh ri co-theacsa eile sa chòmhradh.

Tha an tagraiche gu furasta a' cumail a' chòmhradh a' dol, mar eisimpleir:	Comharra Stèidhichte
♦ a' tuigsinn cha mhòr a h-uile rud a chaidh a ràdh ♦ a' còmhradh le cinnt no a' faighinn seachad air gu soirbheachail nuair a tha mi-chinnt ann ♦ a' dèiligeadh ri eileamaidean ris nach robh dùil ♦ 's dòcha gun sir iad soilleireachd anns an nuadh-chànan bho àm gu àm ♦ 's dòcha gun gabh iad fhèin an stiùir (mar eisimpleir ceistean iomchaidh fhaighneachd agus/no leudachadh air freagairt) ♦ 's dòcha gun cleachd iad cuid eadar-churan agus/no ceanglaichean	5
Tha an tagraiche a' cumail a' chòmhradh a' dol gu h-ìomchaidh, mar eisimpleir:	Comharra Stèidhichte
♦ a' tuigsinn a' mhòr-chuid de na chaidh a ràdh ♦ mi-chinnteach bho àm gu àm, a' toirt buaidh air sruth a' chòmhradh ♦ a' dèiligeadh ri eileamaidean ris nach robh dùil san fharsaingeachd ♦ 's dòcha gum feuch iad ri soilleireachadh a shireadh anns an nuadh-chànan, ach gun a bhith soirbheachail an-còmhnaidh ♦ 's dòcha gun gabh iad fhèin an stiùir bho àm gu àm ♦ 's dòcha gum feuch iad ri cuid eadar-churan agus/no ceanglaichean a chleachdadh, ach gun a bhith soirbheachail a h-uile turas ♦ 's dòcha gum bi feum aca air beagan taic agus/no brosnachadh bhon neach-conaltraidh	3
Tha duilgheadas aig an tagraiche an còmhradh a chumail a' dol, mar eisimpleir:	Comharra Stèidhichte
♦ a' tuigsinn beagan de na chaidh a ràdh ♦ mi-chinnteach sa mhòr-chuid de fhreagairtean ♦ duilgheadas le bhith a' dèiligeadh ris a' mhòr-chuid de dh'eileamaidean ris nach robh dùil ♦ feumach air taic agus/no brosnachadh bhon neach-conaltraidh ♦ faodar feuchainn ri soilleireachd a shireadh anns an nuadh-chànan bho àm gu àm, ach gun a bhith soirbheachail tric	1
Cha bhi an tagraiche a' cumail a' chòmhradh a' dol, mar eisimpleir:	Comharra Stèidhichte
♦ a' tuigsinn glè bheag de na chaidh a ràdh ♦ nach urrainn soilleireachadh a shireadh anns a' chànan ùr no ga dhèanamh gu neo-èifeachdach ♦ mi-chinnteach troimhe ♦ nach eilear a' dèiligeadh ri eileamaidean ris nach robh dùil ♦ feumach air mòran taic agus/no brosnachadh bhon neach-conaltraidh	0

Rangachadh

Tha ìrean iomlan an tagraiche air an dearbhadh a rèir an coileanaidh thar measadh a' chùrsa. Tha measadh a' chùrsa air a rangachadh A–D a rèir a' chomharra iomlain airson a h-uile phàirt de mheasadh a' chùrsa.

Tuairisgeul ìre airson C

Aig ìre C, mar as trice bidh tagraichean a' nochdadh coileanadh soirbheachail de sgilean, eòlas agus tuigse airson a' chùrsa.

Tuairisgeul ìre airson A

Aig ìre A, mar as trice bidh tagraichean a' nochdadh ìre chunbhalach àrd de sgilean, eòlas agus tuigse airson a' chùrsa.

Co-ionannachd agus in-ghabhaltas

Tha an cùrsa seo air a dhealbh airson a bhith cho cothromach agus cho ruigsinneach 's a ghabhas.

Tha ar [Poileasaidh Co-ionannachd Ruigsinn do Theisteanasan SQA](#) a' soilleireachadh ar dealas do:

- ♦ Achd Co-ionannachd 2010
- ♦ foghlam an aghaidh cinneachas
- ♦ dìon còraichean chloinne
- ♦ parantachd corporra

Bu chòir beachdachadh air feumalachdan gach tagraiche nuair a bhios tu ag ullachadh cothroman ionnsachaidh, a' cruthachadh goireasan-ionnsachaidh, no a' taghadh teacsaichean.

Tha stiùireadh mu rèiteachaidhean measaidh do thagraichean le ciorram agus an fheadhainn aig a bheil feumalachdan taic a bharrachd ri fhaighinn air [duilleag-lìn nan rèiteachaidhean measaidh](#).

Tuilleadh fiosrachaidh

- ♦ [Rèiteachaidhean measaidh](#)
- ♦ [Togail a' Churraicealaim 3–5](#)
- ♦ [Stiùireadh air cumhaichean measadh airson obair-chùrsa](#)
- ♦ [Stiùireadh air Measadh](#)
- ♦ [Rannsachadh SQA a rinneadh o chionn ghoirid](#)
- ♦ [Measadh aig astar](#)
- ♦ [Leabhar-làimhe SCQF](#)
- ♦ [Ìre gach teisteanas a rèir — Frèam-obrach Chreideis is Theisteanasan na h-Alba](#)
- ♦ [Frèam-obrach Sgilean SQA: Sgilean Ionnsachaidh, Sgilean Beatha agus Sgilean Cosnaidh](#)

Pàipear-taic 1: notaichean taice a' chùrsa

Ro-ràdh

Chan eil na notaichean taice seo àithnteil. Bidh iad a' toirt comhairle agus stiùireadh do thidsearan agus òraidichean mu dhòighean air an tèid an cùrsa a lìbhrigeadh. Bu chòir an leughadh an co-bhonn ris an t-sònrachadh cùrsa agus an eisimpleir de phàipear nan ceistean agus/no obair-chùrsa.

A' leasachadh sgilean, eòlas agus tuigse

Tha an earrann seo a' toirt seachad tuilleadh comhairle agus stiùiridh mu sgilean, eòlas agus tuigse a dh'fhaodadh a bhith sa chùrsa. Bu chòir do thidsearan is òraidichean iomradh a thoirt air an t-sònrachadh cùrsa seo airson nan sgilean, an eòlais agus na tuigse airson measadh a' chùrsa. Tha sùbailteachd nach beag aig luchd-dealbhadh cùrsa gus co-theacsan ciallach a thaghadh a bhrosnaicheas agus a bheir dùbhlann do thagraichean, a' tabhann an dà chuid farsaingeachd agus doimhneachd.

Leigidh an cùrsa le tagraichean conaltradh a dhèanamh, a bhith nan luchd-smaoineachaidh breithneachail, mothachadh cultarach a leasachadh, agus a bhith cruthachail. Tha na leanas a' toirt geàrr-chunntas air na sgilean, eòlas agus tuigse airson a' chùrsa:

- ◆ sgilean leughaidh, èisteachd, còmhraidh agus sgrìobhadh ann an nuadh-chànan ann an co-theacsan a' chomainn-shòisealta, ionnsachadh, comas-cosnadh, cultar
- ◆ eòlas agus tuigse air cànan mionaideach a tha riatanach gus nuadh-chànan a thuigsinn agus a chleachdadh
- ◆ a' cleachdadh eòlas agus tuigse gràmair

Tha eòlas gràmair anns a' chlàr ghràmair (pàipear-taic 2).

Bithear a' cruthachadh fianais bho mheasadh cùrsa anns na co-theacsan a leanas: comann-sòisealta, ionnsachadh, comas-cosnadh, cultar. Tha cuspairean a thathar a' moladh agus leasachadh chuspairean anns a' chlàr co-theacsan, cuspairean agus leasachadh chuspairean (pàipear-taic 3).

Dòighean-obrach a thaobh ionnsachadh is teagasg

Tha an cùrsa Nuadh-chànanan Nàiseanta 5 air a libhrigeadh ann an diofar shuidheachaidhean, mar eisimpleir co-theacsan sgoile, colaisde no ionnsachadh fad-beatha. Bidh tidsearan agus òraidichean a' cleachdadh am breithneachadh proifeasanta ann a bhith a' dealbhadh agus a' libhrigeadh a' chùrsa gus am bi e iomchaidh, buntainneach agus brosnachail do thagraichean fa-leth.

Bheir ionnsachadh mu Alba agus cultar na h-Alba beairteas do eòlas thagraichean agus cuidichidh e iad gus sgilean ionnsachadh, beatha agus cosnadh a leasachadh. Bidh feum aca air na sgilean sin airson an àite a ghabhail ann an Alba eadar-mheasgte, in-ghabhalach agus com-pàirteachail agus nas fhaide air falbh. Far a bheil cothroman ann modhan ionnsachaidh agus teagaisg a chur ann an co-theacsan Albannach, bu chòir do thidsearan is òraidichean beachdachadh air seo.

Bithear a' cruthachadh fianais bho mheasadh cùrsa anns na co-theacsan a leanas: comann-sòisealta, ionnsachadh, comas-cosnadh, cultar. Taghaidh ionadan measgachadh de chuspairean a tha tarraingeach agus brioghmhor do thagraichean. Tha e gu sònraichte cudromach gun tèid cuspairean a libhrigeadh aig ìre iomchaidh agus gum bi tagraichean air am brosnachadh gu bhith dol an sàs ann an cuspairean ann an dòighean eadar-dhealaichte aig diofar ìrean.

Tha an cùrsa a' tabhann mòran chothroman airson pearsanachadh agus roghainn. Am measg cuid de na h-eisimpleirean tha:

- ♦ tagraichean a' taghadh cho-theacsan agus chuspairean
- ♦ cothroman aig tagraichean airson roghainn a thaobh libhrigeadh a' chùrsa bho latha gu latha far a bheil sin iomchaidh, mar eisimpleir a' taghadh freagairt labhairteach no ann an sgrìobhadh
- ♦ a' toirt fios air ais fa leth do thagraichean
- ♦ tagraichean a' cruthachadh an targaidean/planaichean ionnsachaidh fhèin airson an cànan ionnsachadh
- ♦ a' toirt seachad stuthan agus dòighean-obrach eadar-dhealaichte
- ♦ tidsearan agus òraidichean a' taghadh nam modhan measaidh as iomchaidh, a' gabhail a-steach feumalachdan fa leth nan tagraichean

Faodaidh eisimpleirean de chothroman tagraiche fhad 's a tha iad ag ionnsachadh cànan a' gabhail a-steach:

- ♦ ag àrdachadh sgilean conaltraidh tro leasachadh cunbhalach air èisteachd, còmhradh, fuaimneachadh, leughadh agus sgrìobhadh
- ♦ a' leasachadh eòlas air structar an nuadh-chànain agus mar a tha e a' buntainn ris a' chànan aca fhèin
- ♦ a' togail mothachadh air cultaran eile agus saoranachd eadar-nàiseanta
- ♦ a' leasachadh sgilean coitcheann leithid a bhith ag obair còmhla ri daoine eile, a' rannsachadh, a' taisbeanadh fiosrachaidh agus sgilean IT

Far a bheil goireasan a' ceadachadh, agus far a bheil sin iomchaidh, bu chòir do dh'ionadan teicneòlas a chleachdadh cho mòr 's as urrainn gus taic a thoirt do ionnsachadh, teagasg agus measadh. Airson cùrsa Nuadh-chànanan Nàiseanta 5, faodaidh seo gabhail a-steach:

- ◆ a' cur ri chèile agus a' cumail suas pasganan-d
- ◆ rannsachadh stèidhichte air an eadar-lìon
- ◆ gnìomhan cànan eadar-ghnìomhach leithid earrannan lìonadh-nam-bearnan ann an cruth dealanach
- ◆ ag èisteachd agus a' freagairt ri agus/no a' cruthachadh podcastan
- ◆ ionnsachadh stèidhichte air geamaichean
- ◆ a' cleachdadh àrainneachdan ionnsachaidh mas-fhìor
- ◆ co-labhairt bhidio
- ◆ a' cleachdadh làraich-lìn stèidhichte air cànan gus briathrachas thagraichean a leasachadh
- ◆ a' cleachdadh làraich-lìn gus an cànan labhairteach a chlàradh gus eòlas ionnsachaidh eadar-ghnìomhach ceist/freagairt a chruthachadh
- ◆ a' cur a-steach obair mheasaichte tro àrainneachd ionnsachaidh mas-fhìor/post-d
- ◆ càraideachadh-d, mar eisimpleir càraid-sgrìobhaidh puist-d
- ◆ a' cleachdadh mheadhanan leithid telebhisean, rèidio agus làraich-lìn anns an nuadh-chànan

A' Cruthachadh fianais

Bu chòir do thidsearan is òraidichean a bhith ag amas air tagraichean a chuideachadh a dhol air adhart tron chùrsa aig an astar fhèin agus gus an urrainn dhaibh an coileanadh a shealltainn ann an diofar dhòighean. Bu chòir sgilean a bhith air an teagasg ann an dòigh còmhla agus bidh an ùine a thèid a chaitheamh air gach fear an urra ri feumalachdan nan tagraichean agus na sgilean, eòlas agus tuigse a bh' aca roimhe. Bu chòir leughadh, èisteachd, labhairt, agus sgrìobhadh a bhith air an leasachadh agus air an cleachdadh anns an dòigh as iomchaidh.

Dòighean-obrach a thaobh ionnsachadh is teagasg: leughadh

Sgilean leughaidh

Leasaichidh tagraichean an sgilean leughaidh le bhith a' faighinn cothrom air raon cho farsaing 's a ghabhas de stuthan a tha iomchaidh don ìre. Faodaidh tagraichean sgilean leughaidh a leasachadh tro:

- ◆ comas ullachadh airson leughadh a leasachadh, mar eisimpleir a' còmhradh air cuspair earrann no a' ro-innse dè an cànan/beachdan a dh'fhaodadh a bhith ann an earrann
- ◆ a' sganadh airson fiosrachadh sònraichte
- ◆ a' grad-leughadh airson brìgh agus prìomh bheachdan earrann leughaidh
- ◆ a' tarraing air eòlas air Beurla agus cànanan eile gus tuigse a chuideachadh
- ◆ a' dèanamh feum èifeachdach de stuthan fiosrachaidh leithid mòr-fhaclan facail agus faclair dà-chànanach
- ◆ a' cleachdadh eòlas agus tuigse air gràmar agus structar cànan gus tuigse a chuideachadh, leithid buaidh tràthan air a' phàipear

- ♦ a bhith mothachail air adhbhar agus stoidhle pios leughaidh airson fiosrachaidh, airson obair, airson tlachd
- ♦ a' leughadh measgachadh de sheòrsan agus stoidhlichean theacsaichean, leithid teacsaichean fiosrachaidh, ficsean, leabhraichean, stiùireadh, bileagan
- ♦ a' toirt beachd pearsanta air teacsa sgrìobhte
- ♦ a' toirt a-mach bheachdan agus structaran airson an cleachdadh ann an raointean sgìle eile, leithid labhairt agus sgrìobhadh

Gnìomhachdan leughaidh

Faodaidh eisimpleirean de ghnìomhachdan leughaidh gabhail a-steach:

- ♦ a' dèanamh coimeas eadar dà thùs le bhith a' faighneachd dè am fiosrachadh a tha eadar-dhealaichte/an aon rud
- ♦ a' leughadh teacsa agus a' freagairt ceistean
- ♦ a' dèanamh geàrr-chunntas de theacsa, labhairteach no ann an sgrìobhadh
- ♦ a' cleachdadh gnìomhachdan ro-leughaidh, mar eisimpleir a' còmhradh air cuspair pios no a' ro-innse dè an cànan/beachdan a dh'fhaodadh a bhith ann an earrann
- ♦ a' comharrachadh cànan no beachdan sònraichte ann an earrann
- ♦ gnìomhachdan pròiseas lìonadh-nam-beàrnan

Dòighean-obrach a thaobh ionnsachadh is teagasg: èisteachd

Sgilean èisteachd

Faodaidh tagraichean sgilean èisteachd a leasachadh tro:

- ♦ a bhith mothachail air fuaimneachadh fhuaimean, fhacail agus abairtean fa leth agus a bhith comasach air am facal labhairteach a cheangal ris an fhacal sgrìobhte
- ♦ a bhith mothachail air dòigh agus pàtrain cainnte, mar eisimpleir ag aithneachadh an eadar-dhealachaidh eadar aithris agus ceist
- ♦ ag aithneachadh mìneachadh faireachdainn tro chànan leithid àbhachdas, toileachas, dealas, bròn, fearg, buaireadh
- ♦ ag èisteachd ri agus a' tuigsinn na tha cuideigin ag ràdh riutha agus a' freagairt gu h-iomchaidh agus anns a' ghuth ceart
- ♦ ag aithneachadh cànan bodhaig agus fiamh aodainn gus cuideachadh le tuigse
- ♦ ag amas air agus a' taghadh prìomh fhiosrachadh
- ♦ ag aithneachadh briathrachas agus bheachdan feumail a dh'fhaodar a leasachadh agus a chleachdadh ann an co-theacsan eile, mar eisimpleir le bhith a' gabhail notaichean
- ♦ ag èisteachd airson tlachd, mar eisimpleir a' toirt beachd air prògram telebhisean no pod-chraoladh

Gnìomhachdan èisteachd

Faodaidh tagraichean an sgilean èisteachd a leasachadh ann an co-theacs eadar-obrachaidh no deasbaid. Le bhith a' dèanamh na h-eadar-obrachaidhean/còmhraidhean sin firinneach agus brioghmhor, cuidichidh sin tagraichean ullachadh airson an èisteachd a chur ann an co-theacs. Faodaidh eisimpleirean de ghnìomhachdan èisteachd gabhail a-steach:

- ◆ ag èisteachd ri, agus a' tuigsinn, na tha cuideigin ag ràdh, agus a' freagairt gu h-iomchaidh san nuadh-chànan
- ◆ a' tuigsinn mar a chuidicheas gnàthasan neo-labhairteach leithid cànan bodhaig agus fiamhan aodainn gus brìgh obrachadh a-mach
- ◆ ag amas air agus a' taghadh prìomh chànan, fiosrachadh agus beachdan
- ◆ ag èisteachd ri fhèin-labhairtean agus còmhraidhean agus an uairsin, mar eisimpleir, a' freagairt cheistean mu na chuala iad no a' dèanamh notaichean gus còmhradh air na chuala iad

Dòighean-obrach a thaobh ionnsachadh is teagasg: còmhradh

Sgilean còmhradh

Faodaidh tagraichean na sgilean còmhradh aca a leasachadh san nuadh-chànan le bhith a' còmhradh leotha fhèin no taobh a-staigh eadar-obrachadh, malairt, còmhradh no deasbad. Faodaidh eadar-obrachadh a bhith ann le tagraiche eile, tidsear no òraidiche, no neach-cuideachaidh cànan. Bu chòir tagraichean a bhrosnachadh gu bhith a' conaltradh gu soilleir agus gheibh iad cothroman na sgilean còmhradh aca a chleachdadh gus misneachd a thogail. Faodaidh fèin-luachadh agus measadh cho-aoisean taiceil a thoirt do thagraichean ann a bhith a' togail misneachd agus a' comharrachadh raointean airson leasachadh.

Brosnaichidh co-theacsan còmhraidh tagraichean ma tha iad brioghmhor agus buntainneach.

Is dòcha gu feum tagraichean taic ann a bhith a' còmhradh, gu h-àraidh far nach eil misneachd aca. Bu chòir beachdachadh cuideachd air dynamics buidhne, mar eisimpleir taghadh cuspair airson deasbaid, cruth an t-seòmair, meud buidhne, gnè agus aois an tagraiche. Thèid taic a thoirt do thagraichean le bhith a' ceadachadh pearsanachadh agus roghainn a thaobh cuspair, co-theacs agus luchd-amais.

Faodaidh tagraichean sgilean còmhradh a leasachadh tro:

- ◆ a' gabhail pàirt ann an còmhradh
- ◆ a bhith mothachail air fuaimneachadh fhuaimean agus fhaclan fa leth, agus gan dèanamh fhèin so-thuigsinneach nuair a bhios iad a' leughadh a-mach no nuair a bheir iad freagairt do neach eile ann an còmhradh no cluich-riochd
- ◆ a' cleachdadh briathrachais agus structaran cànan a chaidh a chruinneachadh bho ghnìomhan èisteachd is leughaidh
- ◆ a bhith mothachail air cainnt agus a' cleachdadh guth iomchaidh
- ◆ a bhith mothachail air luchd-èisteachd agus adhbhar
- ◆ a' leasachadh sgilean taisbeanaidh
- ◆ a' cleachdadh gnàthasan neo-labhairteach, leithid cànan bodhaig agus faireachdainn aghaidh, gus conaltradh a chuideachadh
- ◆ a' cleachdadh eòlas air gràmar agus structaran cànan gus còmhradh gu mionaideach

Gnìomhachdan còmhraidh

Faodaidh eisimpleirean de ghnìomhachdan còmhraidh gabhail a-steach:

- ♦ còmhradh mu eòlas fa leth no airson fiosrachadh a thoirt seachad
- ♦ conaltradh le co-aoisean no le tidsear no òraidiche
- ♦ co-theacsan gnìomhachd leithid faighinn bathar, fiosrachadh no seirbheisean
- ♦ pod-craolaidhean
- ♦ agallamhan meallta agus cluich-riochdan
- ♦ còmhraidhean buidhne
- ♦ còmhraidhean/co-labhairtean lìn
- ♦ còmhraidhean gutha air loidhne

Dòighean-obrach a thaobh ionnsachadh is teagasg: sgrìobhadh

Sgilean sgrìobhaidh

Bithear a' brosnachadh tagraichean an sgrìobhadh aca a phlanadh, mar eisimpleir le bhith a' togail eòlas air briathrachas iomchaidh, gràmar agus mineachadh. Ann a bhith a' planadh agus ag ullachadh airson sgrìobhadh, beachdaichidh tagraichean air an luchd-èisteachd agus adhbhar an sgrìobhaidh.

Faodaidh tagraichean stuthan fiosrachaidh a chleachdadh leithid liostaichean fhaclan no faclairean agus bu chòir am brosnachadh gus faclan is abairtean 'ath-chuairteachadh', mar eisimpleir le bhith gan cur an sàs agus gan leasachadh ann an co-theacsan ùra.

Faodaidh tagraichean sgilean sgrìobhaidh a leasachadh tro:

- ♦ a bhith mothachail gum bi buaidh aig an luchd-èisteachd air a bheilear ag amas agus an adhbhar airson pìos sgrìobhaidh a sgrìobhadh air an t-seòrsa cànan a thathar a' cleachdadh
- ♦ a' sealltainn cruinneas ann an litreachadh, mothachadh gràmair
- ♦ a' sealltainn mothachadh air structar seantansan
- ♦ a' dèanamh feum iomchaidh de stuthan fiosrachaidh, leithid faclair dà-chànanach, beag-fhaclairean agus liostaichean briathrachais
- ♦ a' cur briathrachais agus structaran cànan an gnìomh a chaidh a chruinneachadh bho ghnìomhan èisteachd is leughaidh
- ♦ a' nochdadh deagh fheum de sgilean rannsachaidh
- ♦ a' dreachdadh, a' deasachadh agus a' fèin-mheasadh an cuid sgrìobhaidh

Gnìomhachdan sgrìobhaidh

Faodaidh eisimpleirean de ghnìomhachdan sgrìobhaidh gabhail a-steach:

- ◆ a' mion-sgrùdadh teacsa a chaidh a sgrùdadh roimhe
- ◆ a' sgrìobhadh geàrr-chunntas air freagairt beachd air film
- ◆ a' sgrìobhadh tuairisgeul sgoile airson a chleachdadh air làrach-lìn na sgoile com-pàirteach
- ◆ a' sgrìobhadh post-d gu càraid-sgrìobhaidh ann an dùthaich eile
- ◆ a' sgrìobhadh tuairisgeul air an sgìre aca
- ◆ a' sgrìobhadh mu eòlas obrach
- ◆ a' sgrìobhadh mu dhreuchdan agus/no ionnsachadh cànanain san àm ri teachd

Ag ullachadh airson measadh cùrsa

Pàipear cheistean leughaidh agus sgrìobhaidh

Mar ullachadh airson a' phàipear cheistean leughaidh, bu chòir cothrom a bhith aig tagraichean na leanas a chleachdadh:

- ◆ a' freagairt sa Bheurla do cheistean sa Bheurla
- ◆ a' leughadh bheachdan/rùintean air an cur an cèill no tachartasan air an aithris anns an nuadh-chànan
- ◆ a' dèanamh notaichean ann am Beurla fo chinn a chaidh a thoirt seachad
- ◆ ag obrachadh a-mach diofar sheòrsaichean cheistean
- ◆ a' cleachdadh faclair dà-chànanach

Ann an ullachadh airson a' phàipear cheistean sgrìobhaidh, bu chòir cothrom a bhith aig tagraichean na leanas a chleachdadh:

- ◆ a' tuigsinn agus a' dèiligeadh ris a' bhrosnachadh agus na sia peilearan
- ◆ a' cleachdadh fiosrachaidh, bheachdan, mhodhan-obrach agus cànan gus sgilean sgrìobhaidh a leasachadh anns an nuadh-chànan

Pàipear cheistean èisteachd

Ann an ullachadh airson a' phàipear cheistean èisteachd, bu chòir cothrom a bhith aig tagraichean na leanas a chleachdadh:

- ◆ a' freagairt sa Bheurla do cheistean sa Bheurla
- ◆ ag èisteachd ri beachdan/rùintean air an cur an cèill no tachartasan air an aithris anns an nuadh-chànan
- ◆ a' dèanamh notaichean ann am Beurla fo chinn a chaidh a thoirt seachad
- ◆ a' dèanamh notaichean anns an nuadh-chànan fhad 's a thathar ag èisteachd
- ◆ ag obrachadh a-mach diofar sheòrsaichean cheistean

Tha eisimpleirean de phàipearan-cheistean agus seann phàipearan air am foillseachadh air [Duilleag a' chuspair Nuadh-chànanan Nàiseanta 5](#)

Obair shònraichte–sgrìobhadh

Ann an ullachadh airson na h-obrach shònraichte–sgrìobhadh, bu chòir cothrom a bhith aig tagraichean na leanas a chleachdadh:

- ◆ ag ath-chleachdadh bheachdan, briathrachas agus structaran bho sgilean eile
- ◆ a' cleachdadh còd leasachaidh no a leithid
- ◆ a' dreachdadh agus ath-dhreachdadh stèidhichte air fios air ais
- ◆ a' cleachdadh stuthan fiosrachaidh gu h-iomchaidh, a' gabhail a-steach mar a thèid faclair dà-chànanach a chleachdadh
- ◆ a' cleachdadh eòlas gràmair ann an sgrìobhadh

Thoiribh sùil air [obair measadh na h-obrach shònraichte–sgrìobhadh](#) airson tuilleadh fiosrachaidh.

Còmhradh

Ann an ullachadh airson a' chòmhradh, bu chòir cothrom a bhith aig tagraichean na leanas a chleachdadh:

- ◆ a' cleachdadh cànan labhairteach san nuadh-chànan ann an còmhradh
- ◆ ag èisteachd ri daoine eile a' còmhradh agus a' freagairt gu h-iomchaidh
- ◆ a' cleachdadh dhòighean tàraidh gus eadar-obrachadh a chumail suas

Feumaidh fios a bhith aig tagraichean mu mar a dh'fhaodadh peanas a bhith air a chur an sàs anns an earrann còmhradh. Tha am peanas a' buntainn ris an riatanas a bhith a' coileanadh dà cho-theacsa anns an còmhradh (aon san taisbeanadh agus co-theacs eile sa chòmhradh).

Tha seo air a mhìneachadh anns an 'Stiùireadh do thagraichean' ann an [gnìomh measaidh còmhradh](#).

Leasachadh sgilean airson ionnsachadh, sgilean airson beatha agus sgilean airson cosnadh

Bu chòir do luchd-dealbhadh cùrsa cothroman a chomharrachadh air feadh a' chùrsa airson tagraichean a bhith a' leasachadh sgilean airson ionnsachadh, sgilean airson beatha agus sgilean airson cosnadh.

Bu chòir fios a bhith aig tagraichean mu na sgilean a tha iad a' leasachadh agus faodaidh tidsearan agus òraidichean comhairle a thoirt seachad mu chothroman gus an cleachdadh agus an leasachadh.

Chan eil SQA a' dèanamh measadh foirmeil air sgilean airson ionnsachadh, sgilean airson beatha agus sgilean airson cosnadh.

Dh'fhaodadh gum bi cothroman ann cuideachd sgilean a bharrachd a leasachadh a rèir na dòigh-obrach a bhios gach ionad a' cleachdadh gus an cùrsa a lìbhrigeadh. Tha seo airson tidsearan is òraidichean fa leth a riaghladh.

Tha an clàr gu h-ìosal a' toirt seachad molaidhean air mar a ghabhas na sgilean sin a leasachadh sa chùrsa.

Sgilean airson ionnsachadh, sgilean airson beatha agus sgilean airson cosnadh	Dòighean-obrach a thaobh ionnsachadh is teagasg
4.6 Saoranachd Tha saoranachd a' gabhail a-steach a bhith draghail mun àrainneachd agus mu dhaoine eile; a bhith mothachail air còraichean agus dleasan; a bhith mothachail air a' chomann dheamocratach; a bhith a' coimhead a-mach air a' chomann-shòisealta; a bhith comasach air an àite pearsanta aithneachadh sa cho-theacsa seo; a bhith mothachail air cùisean cruinneil; a' tuigsinn nan dleasan a th' agad taobh a-staigh iad sin, agus ag obair gu ciallach.	Ionnsaichidh tagraichean mu chultar, nòsan, cleachdaidhean agus creideasan dùthaich eile agus leasaichidh iad na ceithir sgilean cànan agus eòlas ann an cànan eile. Leasachaidh na co-theacsan: comann-shòisealta, ionnsachadh, comas-cosnaidh, cultar taobh a-staigh a' chùrsa tuigse nan tagraiche air cùisean saoranachd ann an dùthaich eile a bharrachd air a bhith a' brosnachadh tuigse mun chultar agus mun choimhearsnachd aca fhèin.

Sgilean airson ionnsachadh, sgilean airson beatha agus sgilean airson cosnadh	Dòighean-obrach a thaobh ionnsachadh is teagasg
5.3 Cur an gnìomh Is e cur an gnìomh an comas fiosrachadh a th' agad a chleachdadh gus fuasgladh fhaighinn air duilgheadas ann an co-theacsa eadar-dhealaichte, agus gnìomh a phlanadh, eagrachadh agus a chrìochnachadh.	Far an gabh sin dèanamh, bu chòir cothrom a thoirt do thagraichean na sgilean, an t-eòlas agus an tuigse a tha iad air a leasachadh a chur an sàs ann an cuspairean agus co-theacsan ùra. Cleachdaidh tagraichean na tha fios aca mu thràth, mar eisimpleir nuair a chleachdas iad structar air a bheil iad eòlach airson sgrìobhadh ach a chleachdas iad susbaint eadar-dhealaichte. Leasaichidh tagraichean cuideachd an comas air gnìomhan a phlanadh, a chur air dòigh agus a chrìochnachadh nuair a bhios iad a' gabhail os làimh gnìomhan cànan, mar eisimpleir a' dealbhadh duilleag-lìn anns an nuadh-chànan. Cleachdaidh tagraichean na sgilean cànan aca ann am measadh a' chùrsa.

Pàipear-taic 2: clàr gràmair

Gnìomhairean

	Nàiseanta 3	Nàiseanta 4	Nàiseanta 5	Àrd-ìre	Àrd-ìre Adhartach
Neach	Tha an neach a tha an sàs ann air a chomharrachadh gu soilleir le riochdaire agus/no ainmear. Tha brìgh a' ghnìomhair soilleir.	Beachd air crìoch ghnìomhairean airson ghnìomhairean riaghailteach agus ghnìomhairean neo-riaghailteach cumanta. Feumaidh neach a bhith soilleir bhon ghnìomhair mura h-eil an cànan a' cleachdadh ainmearan mar as trice.		Gnìomhairean neo-riaghailteach nach eil cho cumanta.	
Àm	Is dòcha gu bheil an ùine neo-shoilleir bhon ghnìomhair. Faodaidh faclan ùine eile an t-àm a dhèanamh follaiseach.	Bun-bheachd air tràth làthaireil, teachdail agus caithte soilleir bhon ghnìomhair (ged a dh'fhaodadh a bhith gu math mearachdach ann an cruth). Meudachadh cruinneas foirm ann an ghnìomhairean riaghailteach agus an uair sin ghnìomhairean neo-riaghailteach cumanta agus nach eil cho cumanta.	Anns an fharsaingeachd riochdan aithnichte de: tràth làthaireach tràth teachdail sa bhad (no tràth teachdail) tràth coileanta tràth neo-choileanta	tràth teachdail tràth ro-làn (no tràth co-ionann)	tràthan caithte eile
Modh/ mòd	Beachdan air thoil (bu thoil...); a bhith comasach air; modh òrdaingheach (feumar rudeigina a dhèanamh...) mar a chaidh ionnsachadh ann an abairtean cumanta.	Beagan cleachdadh de chruthan ghnìomhairean.	Smachd air ghnìomhairean mòdach ann an tràthan cumanta. (gnìomhairean) a' mìneachadh creideamhan, beachdan tràth cumhach no tràth co-ionann (ma tha seo iomchaidh)	(gnìomhairean) a' mìneachadh faireachdainnean, dòchasan ag aithris beachdan no cainnt aig daoine eile	mòdan ann an tràthan nach eil cho cumanta foirmean fo-leantach
Òrdughan	Òrdughan singilte/iolra cumanta.	Riaghailtean òrdugh airson ghnìomhairean cumanta neo-riaghailteach/riaghailteach.			

Ainmearan

	Nàiseanta 3	Nàiseanta 4	Nàiseanta 5	Àrd-ìre	Àrd-ìre Adhartach
Gnè		Beachd air gnè; a' cuimhneachadh nam faclan cumanta.	Cuid cleachdaidhean àbhaisteachd air gnè, le cruinneas a' fàs nas cumanta ann an ainmearan fa leth.		
Àireamh	Singilte/iolra air a chomharrachadh le ainmear, no alt no àireamh no deireadh airson faclan cumanta.	Ainmearan cumanta le iolra neo-riaghailteach.	Riaghailtean air cruthan iolra.		
Tuiseal	←-----	Ma tha e iomchaidh, tha an tuiseal air a dhèanamh follaiseach gu leòr gus brìgh shoilleir a thoirt seachad leis an ainmear no leis an alt mar a dh'fheumar.	Beachd tuiseal air a nochdadh le ainmear no mion-atharraiche mar a bhios iomchaidh.		

Riochdairean

Cuspair/ cùisear/	(Faic neach a' ghnìomhair gu h-àrd) Ma tha e iomchaidh, comasach diofar a dhèanamh eadar <i>mi/thu/sinn/iad</i> mar cùisear no cuspair.	Riochdairean cùisear agus cuspair dìreach (uile).	Riochdairean cuspair neo- dhìreach (mar a tha iomchaidh sa chànan).		
Ath- bhualteach	←-----	Cruthan ath-bhualteach gnìomhairean cumanta còmhla ri riochdairean mar abairtean cuimhnichte.	Cruthan ath-bhualteach le gnìomhairean cumanta ann an tràthan iomchaidh.		
Làidir	A' chiad/an dàrna pearsa.		A h-uile pearsa.		
Dàimheach				Riochdairean dàimheach cumanta, ann an tuisealan eadar-dhealaichte mar a tha iomchaidh.	Riochdairean dàimheach neo- chumanta.
Suidheachadh		Beachd air suidheachadh riochdairean dìreach no neo- dhìreach (Nòta: òrdughan).	Beachd air riaghailtean far a bheil barrachd air aon riochdair an sàs.		

Buadhairean

	Nàiseanta 3	Nàiseanta 4	Nàiseanta 5	Àrd-Ìre	Àrd-ìre Adhartach
Riaghailtean aontachaidh		Beachd aonta agus foirmean cumanta – riaghailteach agus cuid neo-riaghailteach.	Meudachadh foirmean neo-riaghailteach no riaghailtean crìochnachaidh airson tuiseal mar a tha iomchaidh.		→
Riaghailtean suidheachadh		Beachd air suidheachadh buadhairean.	Riaghailtean suidheachadh.		→
Sealbheachdan	Mo/Do.	Comharradh seilbh airson gach duine.	Aontachadh mar a tha iomchaidh.		→
Ìrean Coimeasach/ feabhasach	Comharrachadh ìre choimeasach.	→	Ìrean choimeasach neo-riaghailteach. Beachd air ìrean fheabhasach.	Ìrean choimeasach agus feabhasach neo-chumanta.	→

Co-ghnìomhairean

Riaghailtean òrdugh			Beachd (far a bheil sin iomchaidh) air riaghailtean òrduigh.		→
Ìrean Coimeasach/ feabhasach	Comharrachadh ìre choimeasach.	→	Ìrean choimeasach neo-riaghailteach. Beachd air ìre fheabhasach.	Ìrean choimeasach agus feabhasach neo-chumanta.	→

Roimhearach

	Nàiseanta 3	Nàiseanta 4	Nàiseanta 5	Àrd-Ìre	Àrd-ìre Adhartach
		Beachd gum faod roimhearach atharrachadh tuiseal / cruth ainmear / alt, msaa mar a tha iomchaidh.	Buaidhean roimhearach as cumanta.	Buaidhean roimhearach neo-chumanta.	→
					→
					→

Eile

		Bu chòir prìomh bhun-bheachdan de fheartan gràmair cànan sam bith nach eil air am mineachadh leis na roinnean gu h-àrd a bhith air an làimhseachadh san aon dòigh ann an leantainneachd tro Eadar-mheadhan 1 gu Àrd-ìre Adhartach, mar a bhios iomchaidh.	→
--	--	---	---

Pàipear-taic 3: co-theacsan, cuspairean agus leasachadh chuspairean

Tha na leanas mar dhòighean air am moladh airson na co-theacsan a leasachadh le tagraichean:

Co-theacsa	Cuspair	Leasachadh cuspair
Comann-sòisealta	Teaghlach agus caraidean	♦ a' faighinn air adhart le buill teaghlaich a thug buaidh air tagraichean nam beatha ♦ ag argamaid ♦ pàrantan air leth freagarrach ♦ diofar sheòrsaichean de charaidean ♦ cuideam co-aoisean
	Dòighean-beatha	♦ tinneasan co-cheangailte ri dòigh-beatha ♦ buannachdan agus eas-bhuannachdan dòigh-beatha fhallain/mì-fhallain
	Meadhanan	♦ am buaidh a th' aig programan fìorachd Tbh ♦ buannachdan/eas-bhuannachdan teicneòlas ùr, me eadar-lìon, fònaichean-làimhe
	Cànanan cruinne	♦ ionnsachadh cànanain agus a bhuntanas
	Saoranachd	♦ tuairisgeul air an sgìre ionadail mar ionad turasachd ♦ coimeas eadar beatha baile agus dùthaich ♦ a bhith càirdeil don àrainneachd san dachaigh
Ionnsachadh	Ag ionnsachadh ann an co-theacsa	♦ gnìomhan ionnsachaidh ann an nuadh-chànanan/anns gach cuspair agus ma tha iad a' còrdadh riutha no nach eil a' còrdadh riutha ♦ ag ullachadh airson deuchainnean
	Foghlam	♦ coimeas a dhèanamh eadar siostaman foghlaim ♦ leasachadh an t-siostam foghlaim agad fhèin ♦ dleastanasan tagraiche

Co-theacsa	Cuspair	Leasachadh cuspair
Comas-cosnaidh	Obraichean	♦ obraichean pàirt-ùine agus ag ionnsachadh ♦ feartan airson obraichean an-dràsta/san àm ri teachd/planaichean san àm ri teachd
	Cosnadh agus Cunntas Beatha	♦ a' planadh, ag aithris air ais air eòlas obrach ♦ ag ath-sgrùdadh coileanaidhean/àrd-amasan
Cultar	A' planadh turas	♦ cho cudromach sa tha siubhal agus ionnsachadh nuadh-chànan ♦ na saor-làithean / turas / beachdan siubhail as fheàrr
	Dùthchannan eile	♦ taobhan de dhùthchannan eile a' gabhail a-steach taobhan foghlaim, sòisealta, eachdraidheil, poilitigeach
	A' comharrachadh tachartas sònraichte	♦ a' dèanamh coimeas eadar amannan sònraichte / traidiseanan / subhachasan / tachartasan ann an dùthaich eile ♦ cho cudromach sa tha cleachdaidhean/traidiseanan
	Litreachas dùthaich eile	♦ ficsean litreachais, mar eisimpleir sgeulachdan goirid — tuigse agus mion-sgrùdadh
	Film agus telebhisean	♦ a' sgrùdadh filmichean anns an nuadh-chànan ♦ a' sgrùdadh telebhisean ann an dùthchannan eile

Làraichean-lìn feumail

Faodaidh an liosta gu h-ìosal goireasan a thoirt seachad a tha freagarrach airson cùrsa Nuadh-Chànanan Nàiseanta 5:

- ♦ [Duilleag a' chuspair Nuadh-chànanan Nàiseanta 5](#)
- ♦ [Stuthan tagraiche agus sgrùdaidhean cùisean deagh chleachdadh](#)
- ♦ [Deasachaidhean de Ghnàthachas Litreachaidh na Gàidhlig ann am Beurla agus Gàidhlig](#)
- ♦ [CPD agus stuthan webinar](#)
- ♦ [Duilleag thachartasan NQ](#)
- ♦ [Goireasan tro Ushare](#)

Fiosrachadh rianachd

Foillsichte: An t-Sultain 2024 (dreach 3.0)

Eachdraidh atharrachaidhean air an t-sònrachadh cùrsa

Dreach	Tuairisgeul air atharrachadh	Deit
2.0	Notaichean taice a' chùrsa air a chur ris mar pàipear-taic.	An t-Ògmhios 2017
2.1	Soilleireachadh air briathrachas anns an earrainn 'Structaran measaidh a' chùrsa', anns na h-earrannan 'Ath-shealladh' agus 'Cumhachan measaidh' airson na h-obrach-sgrìobhaidh agus an taisbeanadh-labhairt.	An Dàmhair 2019
3.0	Chaidh puing-buille h ùrachadh anns an earrann prionnsapalan coitchean air comharrachadh airson obair shònraichte-sgrìobhadh. Chaidh an earrann Tuilleadh fiosrachaidh ùrachadh.	An t-Sultain 2024

Faodar an sònrachadh cùrsa seo ath-riochdachadh gu h-iomlan no ann am pàirt airson adhbharan foghlaim fhad 's nach eil prothaid sam bith a' tighinn bho ath-riochdachadh agus, ma thèid ath-riochdachadh ann am pàirt, gun tèid an stòr aithneachadh. Faodar lethbhric a bharrachd den t-sònrachadh cùrsa seo a luchdachadh a-nuas bho làrach-lìn SQA aig www.sqa.org.uk.

Thoir fa-near: tha comhairle ga thoirt dhut sealltainn ri làrach-lìn SQA gus dèanamh cinnteach gu bheil thu a' cleachdadh an dreach as ùire den t-sònrachadh cùrsa.